

VERSLAG VAN DE OPENBARE VERGADERING VAN DE AUDITCOMMISSIE DORDRECHT D.D. 27 JANUARI 2021

Voorzitter: dhr. De Looze
Griffiemedewerker: dhr. Bakker
Verslag: NotuBiz

Aanwezig:

Mevr. Van den Bergh (PvdA)
Mevr. Koene (Gewoon Dordt)
Dhr. 't Lam (SP)
Dhr. Van der Meer (GroenLinks)
Dhr. Noldus (VVD)
Dhr. Oostenrijk (CDA)
Dhr. Polat (D66)
Dhr. Wringer (Beter voor Dordt)
Dhr. Beukel (auditor)
Dhr. Besseling (stadscontroller)
Dhr. Bette (stadstrateeg)
Dhr. Hagoort (senior adviseur planner & control)
Dhr. Robbemond (strategisch adviseur grondzaken)
Dhr. Steehouwer (accountant)
Dhr. Van Vliet (senior adviseur planner & control)

Opening

1. Opening, mededelingen en vaststellen agenda

De voorzitter: Welkom bij deze vergadering van de auditcommissie. Ik start even door een rondje te doen, en dat wil ik ook voor het verslag. Ik start in mijn scherm links bovenin, en daar staat Aart Jan Bette, stadsstrateeg, vanwege het ambtelijke apparaat.

De heer Bette: Dat klopt.

De voorzitter: Cor van Vliet, senior adviseur planning en control. En Jacqueline van den Bergh van de PvdA. Frans-Bauke van der Meer, GroenLinks. Mijnheer 't Lam, SP. Jan-Willem Wringer, Beter voor Dordt. Marco Bakker, raadsadviseur en de griffie. Theo Oostenrijk, CDA. Marc Steehouwer, onze accountant. Dan Hans van den Beukel, onze auditor. Dan Robin Noldus, VVD. Gert Hagoort ook senior adviseur planning en control. Andre Besseling, stadscontroller. En Teams vergadering 3. Nou dat is ...

De griffier: [...]

De voorzitter: Precies. Ja, dat weet ik. Bas Robbemond, strategisch adviseur grondzaken. Tjonge jonge, een flinke groep, jongens. En Ahmet Polat, D66. En Irene

Koene van Gewoon Dordt. Oké, dat zijn dus de aanwezigen. Zijn er nog mededelingen? Zo niet, dan ga ik door naar de agenda. Kunnen we de agenda vaststellen?

De heer 't Lam: Voorzitter?

De voorzitter: Ja? De heer 't Lam.

De heer 't Lam: Even een technisch aspect. Ik zie niet de chatfunctie in mijn scherm, die er anders altijd op staat. Maar dat zal dan wel bij mij ergens liggen. Maar ik had wel even een opmerking over de agenda.

De voorzitter: Even kijken, wacht even hoor. Nee, want ik zie wel een chat op zich hoor.

De heer 't Lam: Ik zie alleen een ...

De voorzitter: Dus het zou lekker rustig zijn, maar hij doet het op zich wel gewoon volgens mij.

De heer 't Lam: Nou, ik zie niet de toets waar ik normaal dan op druk. Ik zie alleen een handje opsteken.

De voorzitter: als u die functie gebruikt, dan geef ik u het woord, met het handje opsteken. Maar ik denk dat het even aan de laptop of aan de settings ligt.

De heer 't Lam: Oké. Maar ik had een opmerking over de agenda. Ik heb net het RIS opgestart, en nu zie ik bij agendapunt 4, dat gaat over de nota reserves en voorzieningen, dat er een presentatie is toegevoegd en antwoorden op vragen van GroenLinks. Ik had die niet eerder gezien, ik heb ook geen mail gezien dat die zijn toegevoegd, dus ik heb die stukken niet bekeken.

De voorzitter: Oké. Ik hoor dat Harco Bakker daar iets op heeft.

De griffier: Ja, die stukken die zijn inderdaad nog aan het eind van de middag toegevoegd. Dus ja, ik begrijp dat u daar nog geen kennis van heeft kunnen nemen. Maar voor de volledigheid zijn ze vast bijgevoegd, en dadelijk zal mijnheer Hagoort daar zelf nog een toelichting op geven.

De voorzitter: Oké. Ja, het is natuurlijk wel lastig voorbereiden als er dezelfde middag nog stukken bijkomen. Dus wat dat betreft moeten we dat misschien even een beetje in de gaten houden. Oké, dan gaan we door denk ik met de agenda als niemand anders meer wat heeft.

2. Vaststellen van het concept verslag en de besluitenlijst van 14 oktober 2020

De voorzitter: Dan gaan we naar punt 2, vaststellen concept verslag en besluitenlijst van 14 oktober 2020. Dat is alweer een tijdje ...

Mevrouw Koene: Voorzitter?

De voorzitter: Ja.

Mevrouw Koene: Ja, ik had wat in de chat gezet, maar volgens mij zie je dat zelf ook niet. Ik had het idee dat mijnheer 't Lam misschien even zou kunnen proberen te herstarten, soms doet hij het dan wel.

De voorzitter: Oh, oké. Ja, dat ...

Mevrouw Koene: Maar ik zat dat te chatten, en toen dacht ik, ja, maar die zag hij juist niet. Dus vandaar dat ik even inbreek.

De heer 't Lam: Ik ga het proberen. Dank.

De voorzitter: Ja, oké. Dank je wel. Heeft er nog iemand commentaar op het verslag van 14 oktober? Dat is alweer een tijdje geleden, maar ... Oké, akkoord.

Stukken ter bespreking

3. Managementletter 2020 gemeente Dordrecht

De voorzitter: Dan gaan we door naar punt 3, managementletter 2020 gemeente Dordrecht. En dan wil ik het woord geven aan Marc Steehouwer. Die zou een presentatie willen geven.

De heer Steehouwer: Ja. Dank je wel, voorzitter. Wat mij betreft doen we dat zoals gebruikelijk, aan de hand van het dashboard, pagina 5 van de managementletter. En dat is even een technische vraag, of het handig is om deze te delen op het scherm, of dat u die al zelf voor u heeft?

De voorzitter: Ja, ik denk dat dat gewoon kan hoor. Marc, als jij hem gewoon deelt dan moet dat goed komen, denk ik.

De heer Steehouwer: Ja, ik ga even kijken of dat het mij allemaal lukt. Maar ... Even kijken. Het nadeel is dat ik u dan niet meer zie. Als het goed is ziet u nu het dashboard uit de managementletter voor u op het scherm.

De voorzitter: Ja.

De heer Steehouwer: Oké, dat is fijn.

De voorzitter: Ja, en iedereen heeft zijn video toch uitstaan, dus dat ...

De heer Steehouwer: Nou, dat is ook weer zo ja. Dank je wel. Ik stel voor met u door de hoofdlijnen te ...

De voorzitter: Misschien wel even inzoomen. Tenminste, bij mij is hij vrij klein. Maar ik weet niet hoe dat bij anderen is? Ja, goed zo. Dank je wel. Super. Nou, go ahead.

De heer Steehouwer: Ja, dank je wel. Ik begin gewoon links bovenaan het dashboard en dan gaan we met de klok mee lopen we door het dashboard, dan weet u ook goed waar we zijn. En wij beginnen eigenlijk het controleproces altijd met het evalueren van het proces van volgend jaar. Om ook te kijken van, in hoeverre zijn daar punten waar we met elkaar van kunnen leren? Hoe kan het weer efficiënter, soepeler? Minder vragen, kortere doorlooptijd. Omdat ook gewoon de effectiviteit van de controle en ook de samenwerking helpt. Nou, dat hebben we ook dit jaar gedaan. En je ziet ook dat daar weer een aantal puntjes uit komt om het weer wat strakker te doen. En we hebben natuurlijk ook geleerd van het thuiswerken met corona en de controle op afstand doen. Dat was ongeveer halverwege de controle vorig jaar dat dat gebeurde. Dus daar hebben we ook voor dit jaar de nodige afspraken voor gemaakt om dat soepeler te doen. En met de interim controle hebben we ook, dat ziet u ook straks rechts onderin, daar echt wel de vruchten van geplukt. De derde bullet linksboven is een aantal subsidiecontroles en de controle van de fractiekostenvergoeding. Die zijn inmiddels gepland, en deze week controleren we ook de fractiekostenvergoeding. Dus dat zijn zaken die in de tussentijd ook gewoon door zijn gegaan. Middenboven. Ja, wat wij tijdens de interim controle in het bijzonder hebben gedaan, anders dan andere jaren, is ook echt wel gekeken naar de impact van COVID-19 op enerzijds de organisatie en anderzijds ook hoe de raad is meegenomen in datgene wat er allemaal op u afkomt en op de gemeente afkwam en komt. Omdat wij vooral zien dat met zeg maar het vele thuiswerken bijvoorbeeld de interne beheersing best wel een groot risico in zich kan hebben dat bijvoorbeeld bepaalde afstemming die normaal gesproken fysiek plaatsvindt, nu niet plaatsvindt, dan wel, ja, minder diepgaand plaatsvindt. Nou, vanuit die interviews die we hiervoor hebben gedaan aan de hand van een uitgebreide vragenlijst, zijn niet direct signalen naar voren gekomen dat daar echt leemtes, dus risico's, zijn ontstaan. Maar onze aanbeveling is wel om de VIC alert te laten blijven op mogelijke signalen dat dat heeft kunnen plaatsvinden. En aan de andere kant, de financiële impact van COVID, corona. Nou, de financiële impact daar bent u uitgebreid in meegenomen door college en ambtelijke organisatie. En wat we heel sterk vinden, dat zijn de handelingsperspectieven die eigenlijk al heel snel tot stand zijn gebracht. En waarlangs eigenlijk elke, nou ja, handeling, het woord zegt het al, is afgelegd. En dat maakt het ook voor u als raad zeer transparant. En ook als wij kijken naar de totstandkoming van besluiten en het voorkomen van besluitvorming die niet conform de regels plaatsvindt, is dit ook gewoon een punt waar wij erg positief over zijn. De aanbeveling die wij doen is ook na te denken over de tijd na corona. Dus eigenlijk met name 2022 en verder. En daar ook aan de hand van scenarioanalyse inzicht te verwerven in, wat is nu de financiële impact, als je kijkt naar financieel herstel bijvoorbeeld, en welke scenario's je daar kunt kiezen. Om hem vervolgens ook door te rekenen naar de impact op uw begroting. En dus ook ondersteunend kunnen zijn aan de keuzes die u als raad nog te maken heeft. En er ligt natuurlijk al een bezuinigingsopgave. Nou dat maakt het extra spannend, en dus ook wat ons betreft ook extra nodig om daar de juiste instrumenten voor te hanteren. Ga ik naar rechtsboven in het dashboard. Dat gaat meer over de interne beheersing, en dan vooral het stukje normstelling. Van hoe kijken wij als accountant nu naar de organisatie en wat zouden we daar verwachten, ook als we zien hoe de omvang van de organisatie is. Nou, wat we vooral zien of vinden dat we moeten zien, is dat processen geformaliseerd zijn, duidelijke werkinstructies zijn waar iedereen mee aan de slag is.

Dus dat eigenlijk de processen uniform worden uitgevoerd, en dat daar dan ook voldoende grip is op de risico's die in processen zijn opgenomen, dat is altijd zo. Maar door volgens een vaste procedure te werken, kun je die risico's mitigeren, dus verkleinen. En daarnaast zouden wij bij een gemeente met de omvang van Dordrecht verwachten dat er een stevige VIC-functie is die gedurende het jaar ook haar werkzaamheden uitvoert. Nou, u ziet wel, de bullets die hieronder staan, dat wij daar enige reflectie op geven. We zien een stevige VIC-functie, die ook nog eens een nieuw VIC-plan heeft opgesteld in 2020 als opvolging van onze aanbeveling van 2019. Kom ik straks nog op terug. En dit is ook het bruggetje naar het blok linksonder, als we kijken naar de belangrijkste bevindingen. Wat wij belangrijk vinden, is dat er voldoende inzicht is in de procesgang. Dus hoe loopt een transactie, een inkoop of een subsidieverstrekking of een verhuurtransactie, hoe loopt die nu door de organisatie.

De voorzitter: Marc, even wat vragen van mensen die even niet weten wat de VIC is, VIC.

De heer Steehouwer: Excuus, dat is mijn jargon, zal ik maar zeggen. Dat is verbijzonderde interne controle. En als toelichting wat dat dan is, dat is een afdeling binnen de gemeente die allerlei interne controles uitvoert. Dus die stelt eigenlijk gedurende het jaar vast dat transacties getrouw en rechtmatig tot stand zijn gekomen en zijn verwerkt. Dank je wel, voorzitter, voor deze interruptie. Ja, de bevindingen links onderin. Ik had het al over die procesbeschrijving. Het is erg belangrijk om te weten hoe de processen lopen binnen de organisatie. En waarom is dat belangrijk? Omdat je aan de ene kant loop je altijd risico's in de organisatie. En die processen in kaart brengen, dat helpt u, of dat helpt de organisatie primair om vast te stellen dat die risico's voldoende worden ondervangen in hoe jullie het proces hebben ingericht. Dus als voorbeeld, een risico is dat één medewerker zelfstandig een inkoop kan plaatsen en de factuur kan accorderen en betalen. Dat is een fictief voorbeeld. Nou, dan heb je dus een risico op fraude in de organisatie. En dan is het dus van belang dat je je proces zodanig inricht dat dat niet kan gebeuren. En daarvoor is het van belang dat je dus de processen die er zijn ook goed uitschrijft en vastlegt hoe die zouden moeten verlopen om dit soort risico's te kunnen ondervangen. Nou wat wij nu zien is dat er eigenlijk slechts zeer beperkt geen actuele procesbeschrijvingen binnen de gemeente beschikbaar zijn, waardoor je eigenlijk onvoldoende grip hebt op, zijn nu die risico's die we lopen wel voldoende ondervangen in datgene wat we doen? Nou, en dat is vervolgens weer van belang in, hoe ga je dan die verbijzonderde interne controle, hoe ga je die dan effectief inzetten om te zorgen dat je ook weet dat de risico's uiteindelijk zich niet hebben voorgedaan? Nou, dat is een ... Ik snap dat dat best even heel technisch is ...

De voorzitter: Ik krijg een vraag van de heer Oost ... Sorry. Ik krijg een vraag van de heer Oostenrijk.

De heer Oostenrijk: Ja, voorzitter, die zin die net werd uitgesproken. Moet ik daar uiteindelijk uit opmaken dat er weinig, laten we zeggen, gedubbelcheckt wordt, of dat het in voldoende mate is? Dat de uit... Zijn de uitzonderingen weinig of zijn de uitzonderingen veel?

De heer Steehouwer: Heldere vraag. Dit gaat echt ... Dit gaat niet zozeer over hoe de processen worden gedaan in de dagdagelijkse praktijk. Maar dit gaat veel meer over, hebben jullie nu vastliggen hoe het zou moeten gaan? En ik kom straks toe aan, hoeveel gaat er dan mis, zal ik maar zeggen. Maar dit gaat echt over, wij noemen dat de opzet, dus het in kaart hebben van hoe wil je als organisatie nu dat de mensen aan het werk zijn om beheerst je bedrijfsvoering te kunnen voeren.

De heer Oostenrijk: En wat zien jullie?

De heer Steehouwer: Qua vastlegging bedoelt u?

De heer Oostenrijk: Ja.

De heer Steehouwer: Ja. Wij zien dat daar in best wel een aantal processen, die vastlegging niet actueel is, dan wel onvoldoende diepgang heeft, waardoor je qua formele vastlegging van de procesgang eigenlijk niet het actuele beeld hebt. Nou, daar zit voor u een vraag achter, wat betekent dat dan wat de mensen doen? Nou, en daar zie je dat mensen heel goed weten wat ze aan het doen zijn. En juist door informele samenwerking binnen afdelingen en over afdelingen heen, en dit zien we bij heel veel gemeentes en organisaties overigens op deze manier, zie je dat er informeel heel veel afstemming plaatsvindt. Maar als je het hebt over zichtbaar en toetsbaar, dan heeft dat natuurlijk wel zijn beperkingen. Want hoe kun je nou dan vaststellen dat een transactie door tenminste twee personen is uitgevoerd? En dat is dus ook de oproep, dat is even een bruggetje naar het VIC-plan, het interne controle plan wat nu is opgesteld. En ook een aanloop naar de rechtmatigheidsverantwoording die er aankomt. Daarbij is het van belang dat je als organisatie weet waar de risico's liggen, maar dat ook alles in je organisatie zichtbaar en toetsbaar wordt vastgelegd, zodat je ook zelf kunt controleren dat alles volgens jullie eigen regels is uitgevoerd. Nou, dat is een recente uiting van de commissie BBV, over hoe moet je nu de rechtmatigheidsverantwoording implementeren in de organisatie? En dat zichtbare en toetsbare, dat is echt een, ja, een nieuw element eigenlijk wat is ingebracht, en wat ook brengt dat het belang van die procesbeschrijvingen echt wel groter geworden is. Nou, en het mooie is om te zien dat in het IC-plan wat is geactualiseerd, ook voor alle processen een actie is opgenomen om het proces weer actueel vast te leggen, zodat de VIC, die verbijzonderde interne controle, ook veel meer een adviserende rol in de organisatie kan innemen. Door te zeggen, hé, wij zien dat jullie het proces zo hebben vastgelegd en zo willen uitvoeren. Maar dan resteert er misschien nog wel een risico waar de VIC-medewerker dan op kan wijzen. Dus je krijgt ook veel een organisatie die continue aan het verbeteren is. En dat is ook het mooie van het IC-plan wat er nu ligt, dat dat een vast element is van de werkzaamheden die gedurende het jaar zullen worden uitgevoerd. Tweede punt links onderin, dat gaat over de actualisatie van de grondexploitaties. Daar hebben wij vorig jaar in het accountantsverslag van geadviseerd om daar wat meer, ja, guidance voor in te richten in de organisatie over wanneer moeten er nu taxaties bij externe makelaars worden opgevraagd. Nou mooi is om te zien dat die aanbeveling ook wordt opgevolgd, en misschien inmiddels zelfs al is opgevolgd, door een taxatierichtlijn op te stellen die de organisatie en de medewerkers dus ook weer helpen om, ja, voor zichzelf vast te stellen, hé er gebeurt iets binnen een grondexploitatie, bijvoorbeeld een verkoop van een kavel

tegen een prijs die meer dan X procent afwijkt van de actualisatie, betekent dat dat wij moeten gaan taxeren of niet? Nou, en daardoor heb je gewoon meer sturing als organisatie op de grondexploitaties.

De heer Oostenrijk: Waar staat dat stukje van de grondexploitaties? Want ik zit hem even te zoeken.

De heer Steehouwer: Dat staat, als u op uw scherm bent, links onderin staan bevindingen significante processen onder de grijze balk. En dan is het deze bullet, ik selecteer hem even. Hier staat zeg maar de korte samenvatting, en verderop in de managementletter staat wat meer uitgebreid de uitwerking hiervan. Voor zover nog vragen? Anders is het misschien handig om die eerst te beantwoorden. Nee? Misschien via de voorzitter?

De voorzitter: Nee, ik zie in de chat geen vragen. Dus ik weet niet ...

De heer Steehouwer: Dan ga ik gewoon even verder, voorzitter. Ja, het derde punt wat u hier in het dashboard ziet, ik zal hem ook weer even selecteren, dat gaat voor een aantal routes, inkooproutes, in de organisatie zien we eigenlijk dat niet in alle gevallen twee personen betrokken worden bij een transactie. Nou, dat heeft een risico in zich. Dan kan iemand zelfstandig een bestelling plaatsen, die neemt de goederen in ontvangst en die keurt de factuur goed. En op het moment dat de factuur goedgekeurd is gaat die automatisch het betalingsproces in. Nou dat, u voelt wel aan dat daar een bepaald risico in zit dat er bijvoorbeeld ... Ik noem altijd maar het voorbeeld, iemand besteld een computer extra en die verdwijnt in de kofferbak, en niemand die daar eigenlijk achter komt. Dus wij adviseren om meer aan de voorkant, dus bij de bestelling, een tweede paar ogen, dus een tweede functionaris, in het proces mee te laten kijken om te voorkomen dat dus iemand die zelfstandige bevoegdheid kan misbruiken. Goed ook te melden dat wij tot heden geen indicaties hebben dat hier echt misbruik van gemaakt is. En wij hebben hier uiteraard onze focus ook op in de jaarrekeningcontrole nog. Maar het is wel een belangrijk punt om op te volgen. Gaan we naar het blok midden onder, dat gaat over de IT-omgeving. Nou, als vertrekpunt, IT-omgeving wordt geserviced en gehost vanuit de GR Drechtsteden. Het servicecentrum Drechtstede voert dat uit. Onze IT audit, de controle op de IT-omgeving, voeren wij dan ook uit bij de GR Drechtsteden. En wij rapporteren ook in een managementletter van de GR Drechtsteden eigenlijk uitgebreide en gedetailleerde bevindingen. Maar we vinden het wel goed om u daar ook in de hoofdlijnen in mee te nemen, omdat uw organisatie daar natuurlijk erg van afhankelijk is. Nou, positief is dat wij een IT-omgeving zien die adequaat is ingericht en adequaat functioneert. Wij kunnen dus ook, zoals wij dat noemen, steunen op het wachtwoordbeheer, het toekennen van rechten en rollen. En ook de continuïteit van de IT-omgeving is, als je het hebt over back-upprocedures, die zijn goed. We hebben nog wel wat ruimte voor verbetering geadviseerd. Dat ziet u onderin, dat zijn deze drie bullets. Dat zijn eigen... ho, sorry. Dat zijn de echt formele zaken. Dan moet u ook weer denken aan het opschrijven wat het SCD moet toetsen voordat iemand bepaalde rechten ...

De voorzitter: Ik zie een vraag van de heer Polat. De heer Polat, u heeft het woord.

De heer Polat: Ja. Dank, voorzitter. Ik heb wel een vraag over de IT-omgeving. Heeft u al gekeken naar gebruik van verschillende systemen, softwaresystemen, algoritmen en dergelijke?

De heer Steehouwer: Nou, wat wij doen. Het is wel een goede vraag. Wij kijken alleen naar de IT-systemen die relevant zijn voor de jaarrekeningcontrole. Dus financiële administratie en eventuele inkoopmodule, een module waar een subsidieverstrekking in vastligt. Dat zijn wat voorbeelden, zijn niet allemaal van toepassing overigens. Dus we kijken niet naar het hele IT-landschap van de gemeente Dordrecht, maar met name dus naar Key2financiën en de daaraan gekoppelde applicaties. En waar kijken we dan echt expliciet naar? Dat is, hoe is het wachtwoordbeleid? Dus, weten we voldoende zeker dat als iemand inlogt, dat het ook de persoon is die inlogt. Of wordt er met zwakke wachtwoorden gewerkt waardoor er risico ontstaat dat dat andere personen zijn? We kijken naar, wie heeft welke rechten en wie kan dus wat in de IT-omgeving, en past dat bij de functie die iemand heeft? En hoe gaat men om met wijzigingen in rollen en rechten? En als derde kijken we naar de continuïteit van de IT-omgeving. En dat is dus back-upprocedures en ook procedures dat back ups kunnen worden teruggezet, dat noemen we restore. En dat is ook een wettelijke taak van ons als accountants, dat je moet vaststellen dat de organisatie dat voldoende geborgd heeft om te voorkomen dat dat een continuïteitsrisico met zich meebrengt.

De voorzitter: De heer Steehouwer, ik heb een vraag van de heer Noldus.

De heer Noldus: Ja, voorzitter, dank u wel. Ik had de vraag ook al iets eerder genoteerd toen het ging over de impact van corona, maar hij raakt ook dit onderwerp. Ik ben benieuwd of er ook een beeld is op de impact van het thuiswerken en het risico op informatieveiligheid en eventuele fraude, met het oog op wat bijvoorbeeld gister of gister vanuit de GGD naar voren kwam. Waar toch ook het werken zonder toezicht daar mede debet aan lijkt. Even een kort door de bocht conclusie.

De heer Steehouwer: Ja, waar wij zeker naar kijken is, hoe is de beveiliging zeg maar van buitenaf de systemen van de organisatie in. Dus dan heb je het meer over gewoon de security van de hele IT-omgeving, dus firewalls en de techniek. Wij kunnen niet verder kijken dan dat, omdat je als je het ... Als je naar die GGD-casus kijkt, lijkt het er inderdaad op dat het veel meer gaat over, nou ja, die functie misbruiken. De informatie waar je toegang toe hebt, om daar meer mee te doen dan waar het voor nodig is. En dat kunnen wij natuurlijk niet toetsen. Maar als je gewoon kijkt naar waar wij wel naar kijken, is dus echt wel de beveiliging van de hele inlog van buitenaf in de systemen.

De heer Noldus: Ja, helder. Ik denk inderdaad dat hij inderdaad meer past bij het tweede kopje, wat is de impact van corona, dan de impact op IT misschien. Maar ...

De heer Steehouwer: Maar het is ook wel een trend hè. Ik denk dat corona heeft het thuiswerken versterkt, erg versterkt. Maar er gebeurde natuurlijk al heel veel van buitenaf. Dus in die zin, we hebben echt wel bij organisaties gezien dat dat de capaciteit niet berekend was op het vele thuiswerken. Dat hebben we bij de gemeente Dordrecht in elk geval niet signaleerd.

De heer Noldus: Dank.

De heer Steehouwer: Dan ga ik door naar het stukje rechtsonder, en dat is wat mij betreft ook een bruggetje naar, kort, actualiteitsronde om de rechtmatigheidsverantwoording. En ik zeg met nadruk, kort ...

De voorzitter: Ik zie dat de heer Polat weer een vraag heeft, of nog een vraag.

De heer Polat: Ja, dit is de laatste vraag over IT. Ik ben toch wel benieuwd naar uw bevindingen, wat ook eigenlijk voortbouwend op wat de heer Noldus zei, of er überhaupt in de afgelopen periode een toch wel een lek heeft kunnen vinden waardoor mogelijk hackers binnenkomen, in kunnen loggen of wat dan ook. Is dat ooit geconstateerd?

De heer Steehouwer: Nee, nee, nee, wij hebben dat niet geconstateerd. Wat wij in het kader van onze controle moeten doen, is het vaststellen in hoeverre sprake is van datalekken. Nou, daar heeft u ook een meldprocedure voor binnen de gemeente Dordrecht. Dus wat wij doen is vaststellen dat wat is gemeld, dat is natuurlijk één. Twee is, hoe is die opvolging van die meldingen geweest? Dat is vooral procedureel hoe we daarnaar kijken. Maar het is bijvoorbeeld geen onderdeel van onze controle om pentests, zoals ze dat noemen, uit te voeren op ... Of proberen met een hacker, zo'n ethical hacker, te kijken hoe veilig uw beveiliging is. Wij hebben dit vooral op basis van interviews en waarneming ter plaatse gedaan. Dus ik kan niet een sluitend oordeel geven dat uw beveiliging op orde is, omdat het sec in het kader van de jaarrekeningcontrole wordt getoetst. Maar op het moment dat wij natuurlijk wel dingen hadden gesignaleerd, dat wil ik er wel aan toevoegen, dan hadden wij die natuurlijk ook gemeld. Dus wij hebben geen geconstateerd. Maar ook niet diepgaand onderzoek naar gedaan. Dus dat vind ik wel een belangrijke nuancering.

De voorzitter: Oké. Wilt u gezien de tijd ... Ik weet niet hoe lang je nog nodig hebt, Marc. Maar ...

De heer Steehouwer: Als het 3 minuten mag, dan is dat genoeg.

De voorzitter: Ja. Oh, dat is prima, dat is prima.

De heer Steehouwer: Oké.

De voorzitter: Ja, oké.

De heer Steehouwer: Ja, ik heb al een paar keer genoemd, het IC plan 2020 is opgesteld. Dat is echt een ambitieus plan, en dat vind ik mooi om te zien. Want dat geeft ook aan welke richting jullie als organisatie, of de gemeentelijke organisatie, op wil. Waarbij de interne controle een adviserende rol krijgt, waardoor je ook als organisatie lerend kan zijn en blijven. Dus leren van verbeteringen die geconstateerd worden en daar je proces op aanpassen. Maar omdat het zo ambitieus is, hebben wij ook wel gezegd van, ja, dit gaat dan waarschijnlijk ook een langere tijd duren eer dat je

dat allemaal hebt kunnen doen. Dus start dan ook met een frauderisicoanalyse, waarbij fraude tussen haakjes staat. Een integrale risicoanalyse over de hele organisatie heen. Om die ook te gebruiken als prioriteringsbasis, van welke processen loop je hoge risico's, en neem die dan ook als eerste ter hand als het gaat over procesbeschrijving en interne controle uitvoeren. En dan is er ... De laatste tijd die ik heb, de laatste 1,5 minuut, wil ik nog even gebruiken voor de rechtmatigheidsverantwoording. Die zou in de Tweede Kamer behandeld worden, die wetgeving, in december. Is weer uitgesteld naar januari. Nou, daarna viel het kabinet, dat maakt het nog onzekerder. Maar de signalen die wij krijgen zijn wel heel erg gericht op invoering in 2021 moet het toch wel worden. Commissie BBV heeft een week of 6 geleden, zeg ik even uit mijn hoofd, een concept notitie ter consultatie gepubliceerd over de rechtmatigheidsverantwoording en wat het voor u als organisatie betekent. Nou, ik gaf daar net al van aan dat zichtbaarheid en toetsbaarheid daar een belangrijk element van is. Nou, het is ook goed om daar in de procesbeschrijvingen aandacht voor te hebben. En in een volgende auditcommissie zullen we samen met de ambtelijke organisatie echt stappenplan presenteren voor u als auditcommissie, wat er op u afkomt in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording waar u ook besluiten over zult moeten nemen, en wat de voors en tegens zijn van de verschillende keuzes die u heeft. En wij denken, daar sluit ik mee af, dat toepassen van data-analyse in de interne controle wel heel erg gaat bijdragen aan het uitvoerbaar houden van die interne controle, ook gegeven de extra werkdruk die er komt vanwege de rechtmatigheidsverantwoording. Daar hebben we al wat gesprekken over gevoerd met de organisatie, en daar zijn de concrete afspraken voor gemaakt inmiddels. Wat mij betreft, voorzitter, is dit op hoofdlijnen, met af en toe wat verdieping, de toelichting.

De voorzitter: Oké, helder. Dank u wel. Ik weet niet of er nog meer vragen zijn? Ik zie een vraag van de heer Wringer.

De heer Wringer: Ja. Dank, voorzitter. Ten eerste, dank voor de toelichting, mijnheer Steehouwer. En ja, zoals ik het lees staat Dordrecht in het algemeen er goed voor in de managementletter. Een vraagje over de VIC en al die processen die beschreven moeten worden met de rollen en verantwoordelijkheden. Ik kan me heel goed voorstellen dat dat in een workflow managementsysteem wordt gestopt, in een geautomatiseerd softwarepakket. Bestaat er zoiets? Komt dat eraan? Dat zou het wel veel makkelijker maken als dat allemaal vast ligt via een bepaald proces.

De heer Steehouwer: Ja. Ja, er is een applicatie, die heet InProces, en die in de gehele Drechtsteden overigens is die er. En dat is een systeem waar, ja, ik geloof dat het er wel 1500 processen slash deelprocessen zijn die je daarin zou kunnen vastleggen. Maar dat kan hè. Maar een workflow systeem in het kader van echt inzicht krijgen in wat moet iemand precies doen als hij een factuur goedkeurt, is toch beter om dat wat meer uitgeschreven te hebben. En een workflow is vaak vooral ondersteunend, of zo'n flowdiagram, vaak ondersteunend aan de tekst. Dus onze oproep is vooral, schrijf hem vooral uit en beperk je niet tot zo'n flowchart.

De heer Wringer: Nee, ik heb het eigenlijk ook niet over een flowchart. Maar bijvoorbeeld bij een inkoopproces, als je de vier ogen hebt, dan kan je zeg maar ...

Iemand moet inloggen voor zijn goedkeuring en een tweede persoon moet inloggen voor zijn goedkeuring, zodat je die vier ogen hebt.

De heer Steehouwer: Ik snap het. Ja.

De heer Wringer: En dan ook kan je de ontvangst van de goederen doen.

De heer Steehouwer: Ja, ik begrijp wat u bedoelt, ik zat even op een andere golflengte. Maar inderdaad, alles wat je kunt borgen in je IT-systeem, dus dat iemand alleen bij die taken kan met die mandaten die bij de functie horen. Ja, dan heb je het helemaal dichtgetimmerd. En dat zou natuurlijk ideaal zijn. Nou je ziet het bijvoorbeeld bij de inkoopfactuur controle, dat het al zo'n geautomatiseerde werkstroom is. Dus iemand krijgt gewoon facturen in zijn takenlijst om die te controleren. Maar waar dan bijvoorbeeld nog de ruis ontstaat is, ja, wat moet je dan precies doen om het vinkje te mogen zetten dat die factuur goed is? En de ene beoordeelt hem globaal, die zegt, nou dit is wel logisch, vink. En de ander die gaat hem helemaal aansluiten qua euro's en met de prestatielevering. Nou, dan is ook nog eens de vraag, welke documenten stop je daar dan achter digitaal? En juist die dingen, die zijn bepalend voor hoe goed je in control bent en hoe toetsbaar uiteindelijk dat soort handelingen ook wordt vastgelegd.

De heer Wringer: Dus die moet goed beschreven staan.

De heer Steehouwer: Precies.

De heer Wringer: En die moeten goed in een IT-systeem verankerd zijn zodat het proces optimaal is. En als dat allemaal erin zit, en het zit allemaal in de VIC, dan zijn jullie tevreden als ... Althans, dan is de BDO accountant tevreden. Die kan standaard daar gebruik van maken.

De heer Steehouwer: Nou kijk, dat doen wij nu al hè. Dus de VIC die voert nu ook al heel veel steekproeven uit. En wij bepalen welke transacties die VIC moet selecteren. En we hebben afstemming over wat dan precies moet worden gecontroleerd van die inkoopfacturen bijvoorbeeld. En vervolgens nemen wij dat over voor onze controle. Dus we kijken het integraal gaan wij er ook nog doorheen, om te kijken of de VIC het werk goed heeft uitgevoerd. Maar ook omdat wij zelf conclusies moeten kunnen trekken. Dus dat gebeurt al. Maar dat gebeurt nu eigenlijk allemaal achteraf. En als je het nu echt inbedt in een IT-systeem of in een procedure, ja, dan weet je eigenlijk al dat het niet fout kan gaan omdat dat in je proces is verankerd. En dan is het veel meer kijken naar of het slimmer kan, of mensen zich aan de procedure gehouden hebben. En dat voelt misschien als een nuance, maar dat is echt een wereld van verschil als je het hebt over de omvang van het risico, de omvang van de steekproeven die moeten worden uitgevoerd. En juist als je dan ook nog data-analyse toepast, ja, dan heb je een integraal beeld eigenlijk van alle transacties, en dan kun je echt focussen op de risico's.

De heer Wringer: Dat lijkt me een mooi streven om daar naartoe te werken. Dank.

De voorzitter: Oké. Ik heb nog een paar andere vragen. Marc, kan je misschien de slide uitzetten, dan kunnen we het ook wat beter zien.

De heer Steehouwer: Ja, dat is goed.

De voorzitter: Ik heb een vraag van de heer Oostenrijk, CDA.

De heer Oostenrijk: Ja. Ik heb een vraag over bij 3.3, daar staan bevindingen per proces. En dan even een vraag over die subsidieverstrekingen. Het lijkt erop of dat het goed gaat, maar wat zien jullie in de oordeelsvorming dat de subsidies goed besteed worden?

De heer Steehouwer: Ik zag dat ik op mute stond. Dit is wel ook weer een, ja, ik blijf het zeggen, dit is heel formeel, maar het gaat erom, kun je nu zien op grond van welke overwegingen de medewerker die de subsidie heeft toegekend, die subsidie heeft toegekend? Dus in jullie ASV, algemene subsidie verordening, zijn toetspunten opgenomen op grond waarvan een subsidie mag worden toegekend. En het is natuurlijk wel belangrijk dat in de organisatie wordt vastgesteld dat een aanvraag aan die voorwaarden voldoet. En dat is met documentatie ook, dat wordt vastgesteld en wordt gedocumenteerd. Nou, wij zien echt wel dat er zeg maar documentatie is. Maar soms zit daar natuurlijk best een grijs gebied in van oordeelsvorming door de medewerker die de subsidie moet toekennen. Overigens gebeurt het altijd met twee personen tenminste. En juist ook in het kader van toetsbaarheid vinden wij het de aanbeveling om dat beter gemotiveerd in het dossier op te nemen, zodat het ook achteraf beter toetsbaar is en er niet sprake is van, nou ja, willekeur, dat klinkt wat negatief. Maar dat de ene medewerker een andere oordeelsvorming heeft dan de andere medewerker.

De heer Oostenrijk: Ja. Nou, ik doelde eerder nog op de toetsing achteraf. Want inderdaad, je hebt gelijk, het gaat eerst over oordeelsvorming of een subsidie kan-mag worden verstrekt op basis van de criteria. Maar uiteindelijk moet je ook nog een keer het oordeel kunnen vormen of de subsidie goed besteed is.

De heer Steehouwer: Dat klopt. Ja, daar geldt precies hetzelfde voor wat ons betreft. Dan gaat het over de verantwoording die de subsidieontvanger indient, voldoet die aan de voorwaarden en de afspraken die jullie op voorhand hebben gemaakt met die subsidieontvanger. Dus daar geldt exact hetzelfde voor.

De heer Oostenrijk: En je zegt met zoveel woorden, daar kan nog wel een verbeteringsslag worden gemaakt.

De heer Steehouwer: Nou kijk, wij hebben niet ... En dat ziet u ook terug in de accountantsverslagen van afgelopen jaren. Wij hebben geen bevindingen dat subsidies ten onrechte zijn verstrekt. Dus het is achteraf allemaal toetsbaar, maar het kost veel meer energie voor de organisatie om dat aan te tonen. Door het nu gewoon in de subsidietoekenning en vaststelling in één keer goed vast te leggen, ja, ben je gewoon veel effectiever in de belasting van de organisatie.

De heer Oostenrijk: Ja, oké.

De voorzitter: Oké. En de heer 't Lam heeft ook een vraag.

De heer 't Lam: Dank u, voorzitter. Ik heb een vraag over iets wat gisteravond in de raad speelde. En dan niet inhoudelijk, maar procesmatig. Kijkt de accountant ook in hoeverre de administratie voldoende op orde is om inzicht te geven in budgetten? Gisteren was er een vraag, even misschien ter verduidelijking naar de accountant, hoeveel geven we in de gemeente uit aan communicatie? En het antwoord van de wethouder was van, ja, dat kan ik niet uit de administratie halen, dan moet ik aan allerlei mensen gaan vragen dat uit te gaan zoeken. In het kader van controle en inzichtelijkheid lijkt het me wel goed dat je dat eruit kunt halen. Kijken jullie daar ook naar?

De heer Steehouwer: Ja. Kijk, de administratie moet voldoen aan inzichtelijkheid en reproduceerbaarheid. En wat het natuurlijk ingewikkeld maakt bij een gemeente is de toerekening aan programma's. En kosten als communicatie en ook echt andere overheadkosten, die worden allemaal op basis van verdeelsleutels en taakvelden toegerekend. En dat maakt natuurlijk als je kijkt naar de verantwoording in de jaarrekening, maakt het dat moeilijk inzichtelijk wat nou in totaliteit aan bijvoorbeeld communicatie is uitgegeven. Maar daarachter zit de financiële administratie, en daar kun je natuurlijk wel de filters op zetten om eigenlijk achter de programmarekeningen te totaliseren wat dan aan kostensoorten is uitgegeven. Dus ja, als het niet inzichtelijk is, kunnen we het bijna niet controleren. Dus het feit dat er straks een controleverklaring ligt, en over afgelopen jaar sowieso lag of ligt, geeft ook al aan dat het in elk geval voldoende inzichtelijk en toetsbaar is.

De heer 't Lam: Oké, duidelijk. Je kunt het er niet zo uithalen. Maar als men wil, is het wel te achterhalen.

De heer Steehouwer: Ja.

De heer 't Lam: Dank u.

De voorzitter: Oké, dan gaan we door naar mevrouw Van den Bergh.

Mevrouw Van den Bergh: Ja, goedenavond. Een korte vraag. U had het over de toepassing van data-analyses. Wat moet ik me daarbij voorstellen? Kunt u in het kort daar een impressie van geven? Of komt dat straks bij de presentatie wat duidelijker naar voren, wat precies een data-analyse is? Is dat het soort dat data allemaal gekoppeld worden? Hoe ...

De heer Steehouwer: Nee, ik kan er heel kort wel iets over zeggen. Maar misschien kunnen we het ook nog wel wat uitgebreider meenemen in een volgende vergadering als we wat meer over de rechtsmatigheidsverantwoording gaan zeggen. Maar in het kort, data-analyse op bijvoorbeeld inkoopfacturen, daar worden alle inkoopfacturen eigenlijk uit de administratie gehaald, alle data. Vervolgens hebben wij een systeem gebouwd,

een dashboard, waarin we eigenlijk allemaal filters hebben gezet van bijvoorbeeld de mandaatregeling is daar ingelezen. En dan kun je dus alle facturen integraal toetsen op, hebben ze de juiste route doorlopen, hebben alle mensen conform mandaat facturen goedgekeurd? Nou ja, wat is de doorlooptijd van een factuur door de organisatie, welke crediteuren maken iedere keer weer fouten met het versturen van facturen? Nou dat, zowel bedrijfsmatig als controle inhoudelijk kun je er alle dwarsdoorsnedes maken. En misschien is het goed om deze even vast te houden voor wat zojuist zei, de volgende auditcommissie waarin dan de rechtmatigheidsverantwoording aan bod komt. Dan kunnen we daar wel iets meer over laten zien.

De voorzitter: Oké. Dan heeft de heer Besseling ook nog een ... Ja, ik geef hem eerst het woord. Hij heeft ook een ambtelijke vraag.

De heer Besseling: Ja. Dank u, voorzitter. Nou ja, ik had bedacht misschien als laatste vraag aan Marc, voordat we dit onderwerp afsluiten, maar misschien zijn er nog meer vragen hoor. Maar omdat u me nu toch het woord geeft.

De voorzitter: Ja, er zijn nog twee of één ...

De heer Besseling: Dan wacht ik liever nog even.

De voorzitter: Oké, Frans-Bauke dan.

De heer Van der Meer: Ja. Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag over paragraaf 3.2, de effectiviteit van processen. Daar staan een respectabel aantal groene, oranje en rode vakjes. En bij die rode vakjes staat, het proces is ontoereikend, meerdere bevindingen en aanbevelingen, risico maal impact is hoog. En u heeft wel aangegeven dat er allerlei processen van verbetering zijn. Maar ik zou toch graag nog iets meer indicatie willen hebben over hoeveel zorgen we hierover zouden moeten maken in de ogen van de accountant.

De heer Steehouwer: Ja, heldere vraag. Niet direct veel zorgen, laat ik daarmee beginnen. Wat wij zien is dat in de basis is de gemeente Dordrecht een goed beheerste organisatie. Waar de winst zit, is het voorkomen van risico's. De rode vlakjes dat is een risico dat dingen fout kunnen gaan, waarbij dan de interne beheersing niet zo is dat er snel wordt gesignaleerd, waardoor de impact ook groot kan zijn. Zo moet u die classificatie interpreteren. En dan dat voorbeeld bij factuurafhandeling. Daar ziet u de eerste kolom, dat is de functiescheiding. Dus, zijn er minstens twee personen betrokken bij een transactie, dat is een rood vlakje, die is gevaarlijk. En gevaarlijk in de zin van, dat is aan de voorkant van het proces niet voor alle route goed ingericht. Als die oranje of groen is, ja, dan heb je eigenlijk al een hele belangrijke voorwaarde ingevuld om te voorkomen dat dingen mis gaan. Eigenlijk de linker kolom is eigenlijk het allerbelangrijkste. En dan krijg je de AOB-kolom, de tweede kolom. Dat is vooral hoe toetsbaar en zichtbaar zaken worden vastgelegd, en dat ziet u ook in de toelichting die er helemaal achter staat. Daar is echt hier en daar wel wat verbeterd potentieel, maar het is niet zo dat dat direct allerlei rode vlaggen geeft. Maar dat indiceert vooral de prioritering ook voor de organisatie van, waar moet je als eerste mee aan de slag.

De heer Van der Meer: Ja.

De voorzitter: Oké.

De heer Van der Meer: Nu heb ik niet dit tabelletje langs een soort gelijk tabelletje van vorig jaar gelegd. Is het er beter op geworden?

De heer Steehouwer: Vrij stabiel.

De heer Van der Meer: Vrij stabiel.

De heer Steehouwer: Vrij stabiel, ja.

De heer Van der Meer: Maar de verbetering gaat dus niet heel erg snel, leid ik daar uit af

De heer Steehouwer: Nou, de verbetering zit hem vooral in de VIC, en dat is de laatste kolom.

De heer Van der Meer: Oké.

De heer Steehouwer: Doordat daar zeg maar echt een veel stevigere invulling aan wordt gegeven. Maar dat blijft nog steeds een toetsing achteraf, waarvan wij zeggen, ja, je zou dat eigenlijk zo vroeg mogelijk in je proces moeten willen.

De heer Van der Meer: Oké, helder. Dank u wel.

De voorzitter: Oké, dan geef ik het woord aan Andre Besseling.

De heer Besseling: Ja. Dank, voorzitter. Marc, misschien is het aardig, als je kan, nog een kleine vooruitblik geeft op de controle bij de jaarrekening. We hebben volgens mij eerder met elkaar en ook in de auditcommissie gedeeld dat 2020 door corona wellicht best een ander jaar zou kunnen zijn qua, nou ja, doorlooptijd en aard van een verklaring. Wellicht niet in de laatste plaats rondom bijvoorbeeld TOZO. Misschien is daar iets waar je qua actualiteit nog iets over kan zeggen qua verwachtingen?

De heer Steehouwer: Ja, graag. Dank je wel, Andre, hiervoor. Ja, ja, dat is ... Ik ga daar een paar dingen van zeggen. We hebben zeg maar de zaken die u binnen de gemeente Dordrecht heeft georganiseerd, daar hebben we goede afspraken over gemaakt met elkaar over, hoe gaan we dat controleren, wanneer? We hebben wat zaken naar voren gehaald, bijvoorbeeld de controle grondexploitaties. Daar zie ik niet direct een groot risico op allerlei, nou ja, uitloop of bijzondere bevindingen als gevolg van corona. Simpelweg omdat dat, nou, vrij los staat van corona. Het thuiswerken hebben we vorig aan gewend, of zijn we aan gewend geraakt. Zowel jullie als wij. Waar het spannender wordt, dat is als het gaat om rechtmatigheid van besluitvorming. Dus door de snelheid waarmee soms zaken zeg maar moesten worden besloten, kan het zijn dat daar niet de juiste route voor doorlopen is. Nou, ik heb aan het begin van mijn betoog al aangegeven dat het handelingsperspectief echt wel heeft bijgedragen aan ook een gecontroleerde

besluitvorming. Dus ik zie dit niet als een groot risico. Maar er bestaat wel een groter risico dan voorgaand jaar dat er rechtmatigheidsfouten bij komen vanwege eigenlijk de urgentie van een aantal zaken. En als laatste wil ik noemen datgene wat bij gemeenschappelijke regelingen gebeurt, en dan met name de GR Drechtsteden in de SDD. De TOZO, vindt al vrij lang heel intensief overleg en samenwerking en toetsing plaats tussen SDD en wij vanuit BDO. Eén, omdat de regelgeving en het toetsingskader pas in de tweede helft van december beschikbaar was voor TOZO. Nou ja, dan moet u zich realiseren dat er ongeveer zesduizend TOZO-aanvragen zijn geweest bij de SDD. En dat er vooral is ingezet op zo snel mogelijk uit kunnen betalen. Nou, dan kunt u wel aanvoelen dat het dossier bouwen, het vervolgens ook nog controleren, dat dat echt wel de nodige tijd vraagt. Ik kan daar nu echt niks concreets van zeggen dat het zich echt gaat voordoen. Maar er bestaat wel degelijk een risico dat er en in de tijd en in de oordeelsvorming rond de GR Drechtsteden, en die heeft wellicht ook impact op uw jaarrekeningen en oordeelsvorming, bevindingen zijn vanwege TOZO. Het is echt nog te prematuur om daar concreter in te zijn. Maar er ligt zo'n kluif aan werk. Wij hebben er extra mensen voor ingehuurd om dat ook te kunnen, ja, tijdig te kunnen doen. Dus daar hebben we wel op geanticipeerd. Maar je blijft heel afhankelijk ook, omdat zelfs nog niet eens alles duidelijk is vanuit Den Haag qua weging bijvoorbeeld van bevindingen. Dat maakt het wel heel ingewikkeld.

De voorzitter: Oké, dan zijn we denk ik gekomen aan het einde van dit agendapunt. Marc, dank je wel voor je toelichting. Ik weet niet of je nog interesse hebt in de andere agendapunten, en anders wil ik je nog een fijne avond wensen. Ik blijf graag even hangen als dat mag, voorzitter.

De heer Steehouwer: Ik blijf graag even hangen als dat mag, voorzitter.

De voorzitter: Ja, tuurlijk, tuurlijk. Welkom. Tenminste, ja, het is openbaar sowieso. Maar van harte welkom.

De heer Steehouwer: Dank je wel.

4. Raadsvoorstel Vaststellen Nota Reserves en voorzieningen 2021 – Raadsvoorstel

De voorzitter: Even kijken. Dan gaan we door naar agendapunt 4, raadsvoorstel vaststellen nota reserves en voorzieningen. En ik heb begrepen dat Andre Besseling en Gert Hagoort hier iets over gaan zeggen. Aan jullie het woord.

De heer Besseling: Ja, ik wil eigenlijk meteen het woord aan mijn collega Gert Hagoort geven, die een korte presentatie heeft voorbereid op de stukken die er liggen.

De voorzitter: Oké, heel goed.

De heer Hagoort: Dank je wel. Ik ga hem eventjes openen, in de hoop dat jullie deze ook meteen mee kunnen kijken. Als ik dan een seintje kan krijgen als dat allemaal goed gaat, heel graag.

De heer ...: Het gaat meer dan goed.

De heer Hagoort: Mooi. Als coördinator ben je altijd in de gelukkige positie dat je als je zo'n actualisatie trekt heel veel bekwame collega's om je heen kan verzamelen, en die op de verschillende onderdelen van de nota daar expert zijn. Op een gegeven moment weet ik ook wel wie de kennis rondom rentetoevoegingen, investeringen in maatschappelijk nut, toevoegingen op begrotings- of realisatiebasis, de instellingscriteria of de reserve afschrijving, waar ik dan moet zijn. Maar op een vraag van mijn zoontje, half jaartje economie les pas, nou papa, wat ben je nou allemaal aan het doen voor de gemeente? Dacht ik van, ja, daar kan ik toch niet mee uit de voeten met dat soort vaktermen. Dus ik heb hem dit plaatje laten zien, en eigenlijk heel simpel gezegd dat de gemeente zich ook goed af moet vragen hoeveel geld zij in potjes hebben die je bedoelt, stopt. En wanneer de potjes weer open kunnen en wat voor afspraken daar rondom gemaakt moeten worden. Nou, met die uitleg was hij tevreden. De aanleiding voor de actualisatie zat in een zesluik aan ontwikkelingen. Die ga ik niet allemaal voorlezen. U zal er een aantal herkennen, de BBV-wijzigingen tot de vorming van nieuwe reserves en voorzieningen, de afspraken en de bevindingen van de accountant van afgelopen jaren. In ieder geval het controlejaar 2019. Dat zesluik heeft er uiteindelijk toe geleid, als je die compact maakt, dat het doel van de actualisatie het echt beter verankeren op basis van besluitbegroting en verantwoording en de nieuwe inzichten vanuit de organisatie. Dat toetsen aan die eerdere wijzigingen, bedoel ik. En onderdeel twee, opnieuw vastleggen en waar nodig herijken van de kaders en spelregels met betrekking tot reserves en voorzieningen. Dit doel heb ik direct in de inleiding van de nota ook opgenomen. Nou, we hebben u meegenomen op een aantal momenten in het hele traject. Al vroegtijdig in eind 2019 in de auditcommissie, toen we eigenlijk alle kaderstellende nota's voor het voetlicht brachten en u daar een fasering aan op lieten hangen. De auditcommissie, nog niet zo heel lang geleden, in oktober kwam het voorstel voor de aanpak. Heeft u akkoord op gegeven. November en december is de ambtelijke uitwerking geweest en hebben we een bestuurlijk traject intern gevolgd. Vrij recent nog de technische vragen van de SP. En gister, eergister moet ik zeggen, de aanvullende vragen van GroenLinks, die gisteren nog van een antwoord zijn voorzien en vandaar ook vrij laat ook aan de stukken zijn toegevoegd. En uiteraard vandaag, vanavond, voor de bespreking van zowel het raadsvoorstel als de nota zelf. Ik denk, heel kort nog eventjes, wat zijn dan de voornaamste wijzigingen. Want ik heb in de auditcommissie van oktober eigenlijk u al aangegeven dat 80-85% van de eerdere nota, de kaderstelling gewoon behouden kan blijven. Waar zitten nu voornamelijk de wijzigingen? Die zitten in het herschrijven, in hoofdstuk 1, van de inleiding. Die zitten in een toevoeging van de koppeling naar andere nota's. Niet veel meer dan het noemen nota risicomanagement, weerstandsvermogen en de nota grondbedrijf de belangrijkste zijn. In hoofdstuk twee is de definiëring van reserves en voorzieningen iets duidelijker genoteerd. Systematiek van de gespaarde rente is toegevoegd. En er is een passage over de investeringen openbare ruimte met maatschappelijk nut aan de oude nota toegevoegd, of in de nota opgenomen. Hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4 zijn aparte hoofdstukken voor reserves en voorzieningen gevormd. Stonden in de vorige nota's redelijk door elkaar, we vonden het handiger om deze uiteen te trekken. De instellingscriteria voor reserves zijn wat logischer geformuleerd. Opmerking gemaakt over de koppeling naar de

begrotingsprogramma's. Ik denk dat deze één van de belangrijkste wijzingen inhoud, de heroverweegbaarheid van reserves, die is echt aangescherpt. En één ander over de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves, tot op realisatie of op begrotingsbasis is nader uitgelegd. Dit alles heeft geleid tot een raadsvoorstel met een vier-, vijftal beslispunten. En dat wilde ik eigenlijk als inleiding beschouwen van deze bespreking. Deze beslispunten en uiteraard de vragen die u heeft, kunnen wat mij betreft het gesprek gaan vormen. Wat mij betreft, voorzitter, neemt u het woord weer over. Ga ik deze presentatie inleiding afsluiten.

De voorzitter: Oké, dank je wel. Ziet er goed uit denk ik. Ik zie dat er een vraag van mijnheer 't Lam is. Aan u het woord.

De heer 't Lam: Dank u wel, voorzitter. En dank aan mijnheer Hagoort voor de uitleg bij het stuk. Ik heb een vraag over het concept raadsbesluit. Daarin staat dat de oude nota wordt ingetrokken, en daarin staat dat er drie nieuwe kaders vastgesteld worden voor reserveren. En daarbij wordt verwezen naar de nieuwe nota. Moet de nieuwe nota dan ook niet worden vastgesteld? Want anders stellen we het straks alleen die drie nieuwe kaders vast met nog een punt, de bijlagen die vastgesteld worden. Maar de nota zelf staat niet in een vaststellingsbesluit.

De heer Hagoort: Ja, heel kort antwoord, mijnheer 't Lam. Het allereerste beslispunt, ik heb hem hier voor mee staan. De financiële verordening van de gemeente wordt vastgesteld, en deze hele nota. En de aanpassing van de nota is daarmee direct de achtste wijziging van de financiële verordening. Dus het allereerste beslispunt geeft ook meteen aan dat deze nota daarmee wordt vastgesteld.

De heer 't Lam: Oké, dan heb ik dat niet begrepen, omdat ik zo nadrukkelijk las dat de oude nota wordt ingetrokken, en ik las niets van de nieuwe nota.

De heer Hagoort: Begrijp ik inderdaad, ja.

De heer 't Lam: Ik heb straks nog een andere vraag, maar misschien eerst iemand anders.

De voorzitter: Nee hoor, u bent de enige die een vraag heeft, dus ik zou het ...

De heer 't Lam: Dan kom ik gelijk met mijn tweede vraag. Ik hoorde mijnheer Hagoort net zeggen dat één van de doelstellingen was, het beter verankeren van kaders en spelregels. Nu is één van de algemene kaders denk ik, dat als je een onderhoudsvoorziening vormt, dat je dat doet op basis van een meerjaren onderhoudsplan voor de totale duur van het actief. En die spelregel wordt doorbroken voor de voorziening onderhoud sportboulevard. Want in bijlage 1C staat dat die voorziening gebaseerd is op een termijn van 20 jaar, en de looptijd is volgens mij 39 jaar nog, in ieder geval een stuk langer. Dus waarom gaan we in een nota waarin we echt kaders en spelregels regelen een uitzondering maken voor één voorziening. Dat lijkt me meer een politiek besluit. Maar als je dus een nieuwe nota op basis van sec de spelregels maakt, moet je daarin geen uitzondering maken, lijkt mij.

De heer Hagoort: Ja, ik herken uw vraag. U heeft hier ook een technische vraag over gesteld. Ik wil graag of mijn collega Cor van Vliet of stadscontroller zelf het woord geven op deze vraag.

De voorzitter: Ja, ik zie dat Cor van Vliet hierop wil reageren. Cor, aan jou het woord.

De heer Van Vliet: Ja, inderdaad, deze vraag is volgens mij eerder gepasseerd. Dus ik wil daar eigenlijk ook niet teveel over zeggen, omdat formulering van dat antwoord heel erg nauw komt, omdat daar ook wel een politiek element aan zit. Volgens mij is deze vraag bij technische vragen eerder volledig beantwoord. Dat zullen wij even nazoeken en daar nog een keer datzelfde antwoord aan u verstrekken. Ik denk dat dat beter is, als ik dat nu uit mijn hoofd ...

De voorzitter: Helemaal goed.

De heer Van Vliet: Weer ga formuleren. Dan gaat er een verschil ontstaan waarschijnlijk tussen dat eerdere antwoord.

De voorzitter: Ja, nee, prima. Prima, prima. Ja.

De heer Van Vliet: Dus dat zullen we u nazenden, en er nog even op wijzen waar dat staat.

De heer 't Lam: Nou, als ik mag reageren, voorzitter. U hoeft niet de moeite te nemen om het na te zenden, want ik weet precies waar het staat, want dat was een antwoord op één van mijn vragen. Maar ik vind het dus qua uitgangspunt niet goed dat als we vanuit de auditcommissie, vanuit gewoon de spelregels van een goede bedrijfsvoering, een nota naar de raad sturen, dat we dan een uitzondering maken voor één object. En in feite nemen we door de nota zo te sturen een politiek besluit door te zeggen, u moet het zo vaststellen, raad. Ik zou het andersom doen. Stel de nota vast met de basisregel, en als de raad iets anders wil, dan zal de raad een afwegend besluit moeten nemen. Dan moeten we dat niet als auditcommissie doen.

De heer Van Vliet: Voorzitter.

De voorzitter: Ja, Cor.

De heer Van Vliet: Nee, wat u zegt dat klopt helemaal. Nee, klopt niet helemaal, sorry. Want we bespreken nu inderdaad de technische kant van de nota. Als u dit inderdaad een hiaat vindt, of als u het daar niet mee eens bent, dan zal u dat punt volgens mij in de commissie bestuur en middelen moeten gaan maken, en daar met die commissie verder over debatteren. Het voorstel van het college is om het vast te stellen zoals het nu is opgeschreven, en dat is een politiek voorstel natuurlijk.

De heer 't Lam: Oké, helder. Maar we kunnen als auditcommissie toch een advies geven aan de raad?

De voorzitter: Zeker, zeker.

De heer 't Lam: Dus dan ben ik benieuwd wat mijn collega's vinden.

De voorzitter: Ja, ja.

De heer 't Lam: Of dat je het zo naar de raad moet sturen zonder advies, of met een advies dat het eigenlijk de juiste termijn moet zijn voor de sportboulevard.

De voorzitter: De heer Besseling.

De heer Besseling: Ja. Dank, voorzitter. Misschien nog een korte toelichting daarop. Want de heer 't Lam heeft gelijk, ik geloof dat mijn collega Cor van Vliet dat ook wel zei, er zit hier deels een politieke dimensie aan. Het is ook wel goed natuurlijk om te beseffen dat wanneer we bij deze voorziening van de sportboulevard naar de resterende exploitatietermijn gaan kijken en nog niet in ogenschouw nemen wat we mogelijk met de nieuwe exploitant gaan afspreken. Dus als u wel zeg maar de kosten voor die periode neemt en niet kijkt waar je dat wellicht anders kan beleggen, dat dat wel een effect heeft op je meerjarenperspectief. Dus dat is volgens mij gewoon goed om mee te wegen in het advies wat u als auditcommissie meegeeft. Maar verder eens met de procesaanpak van de heer 't Lam, zoals hij het verwoordt.

De voorzitter: Ja nou, even denken hoor. Dan weet ik niet hoe anderen daar in zijn, instaan? Dat is wel belangrijk om het ... Ik denk dat als de heer Besseling dat ook aangeeft, dat de heer 't Lam wel een punt heeft. Ik zie ook dat Irene Koene positief daarop reageert. Ik weet niet of er nog anderen zijn die daar iets op willen reageren op dit specifieke punt? Er staan nog wat vragen uit, maar die ga ik zo langs. Lijkt me logisch, zie ik. Oké, dan wil ik aan de griffier vragen om het op deze manier ook door te geleiden naar de commissie, met die advies.

De heer Noldus: Even een vraag over deze akkoorden en mee eenzen.

De voorzitter: Ja.

De heer Noldus: akkoord op het politiek bespreken in de commissie bestuur en middelen van dit aspect. Eerst in de commissie denk ik dan.

De voorzitter: Ja. Ja, zeker. Nee, niet gelijk in de raad, dat is sowieso niet de volgorde. Ja, dat klopt. Ja, ja.

De heer Noldus: Oké, dus wordt hij vanuit deze commissie doorgeleid naar de commissie bestuur en middelen.

De voorzitter: Ja, omdat het een politieke ...

De heer Noldus: Ja. Nee, helder.

De voorzitter: Afweging is.

De heer Noldus: Dat is vrij duidelijk denk ik.

De voorzitter: Oké, dan ... Even denken hoor, nu ben ik even mijn volgorde kwijt. Als Frans-Bauke ... Frans-Bauke had een vraag daarna. Toch?

De heer Van der Meer: Sorry, ik dacht eerst Robin nog, dus nog een ... Maar ...

De voorzitter: Oh, even kijken, dan ...

De heer Noldus: U mag voor hoor, ik wacht op mijn beurt.

De heer Van der Meer: Oké. Ik heb een paar opmerkingen die ik graag eventjes naar voren zou willen brengen. Mijn eerste vraag gaat over, ik heb daar ook een technische vraag over gesteld. En excuus aan iedereen dat ik die pas zo laat gesteld heb, maar technische vragen zijn vooral bedoeld om mijzelf te informeren. En u kunt er allemaal kennis van nemen. En ik blij dat ze nog zo snel beantwoord konden worden, heel nuttig is dat.

De voorzitter: Ja, mijn excuses ook. Ik denk dat het, wat ik net zei ook niet klopt hoor. Want in die zin heeft het ambtelijk apparaat gewoon zo snel mogelijk die vragen proberen te beantwoorden voor de auditcommissie.

De heer Van der Meer: Ja, precies.

De voorzitter: Dus dat is alleen maar goed. Ja.

De heer Van der Meer: Ik ben gewoon op een gegeven moment naar die stukken gaan kijken, en dat roept vragen op.

De voorzitter: Ja, ja.

De heer Van der Meer: En dan vind ik het heel fijn als die zo snel mogelijk beantwoord kunnen worden.

De voorzitter: Ja, heel fijn. Ja.

De heer Van der Meer: En uiteraard mag iedereen in die antwoorden delen. Het was niet mijn bedoeling om daarmee de zaak onder druk te zetten, laat ik maar even ...

De voorzitter: Nee, helemaal niet. Super.

De heer Van der Meer: Mijn eerste vraag is eigenlijk, ik heb daar al eens eerder opmerkingen over gemaakt, waarom in het weerstandsvermogen niet alle reserves waar nog geen verplichtingen tegenover staan worden meegenomen? Er zijn wel een aantal hele globale reserveringen gemaakt waar nog geen verplichtingen tegenover staan. En ik zie het toch goed, dat als zich calamiteiten voordoen, dat je op dat moment kunt besluiten om ook aan die reserves een andere bestemming te geven, om niet alleen maar calamiteit te tackelen. Dus dat is mijn eerste vraag. De tweede vraag die heeft betrekking op de minimale omvang van de algemene reserve. Daar wordt niet echt iets over gezegd in de nota. We gaan wel uit van die minimale weerstandsratio van 1,0,

maar dat is een combinatie van algemene reserve en reserve grondbedrijf. En mijn vraag is, of er geen beleid zou moeten zijn met betrekking tot de algemene reserve. Of laat ik het zo zeggen, tot de omvang van de reserves die inderdaad vrij besteedbaar zijn. En ja, die weerstandsratio die is natuurlijk enerzijds gebaseerd op de omvang van de reserves, of van een aantal reserves dan in elk geval, en anderzijds op een inschatting van de risico's. En nou daar gaan we binnenkort over praten, heb ik begrepen, over hoe er met die weerstandsratio en de risico's wordt omgegaan. Maar dat maakt het denk ik moeilijk om een besluit te nemen over de minimale gewenste omvang van de algemene reserve, als je die discussie over risico's en weerstandsvermogen nog niet gevoerd hebt. En mijn vraag is eigenlijk of jullie het met die gedachtegang eens zijn? Dan ben ik helemaal in verwarring geraakt over het al of niet toerekenen van rente aan reserves. In antwoord op vraag 4 van de heer 't Lam, technische vraag 4, daar wordt volgens mij in het antwoord gesuggereerd dat er geen rente wordt toegerekend. Terwijl in het antwoord op mijn vraag 3, die daar in feite een vervolg op is, gesuggereerd wordt dat dat wel het geval is. Dus daar ... Dat is me helemaal onduidelijk, dus ik wil daar graag nog een verdere toelichting op. En tenslotte, de instellingscriteria voor reserves. Ik had daar ook een vraag over gesteld, omdat mijn indruk was dat die instellingscriteria eigenlijk helemaal niet aangeven of je nu wel of niet een reserve moet instellen. Het zijn criteria, of het zijn eigenlijk punten van informatie die je moet vastleggen op het moment dat je een reserve instelt. Maar er staat dan, we moeten terughoudend zijn met het instellen van reserves. Ik heb gevraagd van, ja, maar wanneer moet je dat dan wel of niet doen? Is daar beleid over? En het antwoord daarop was, nou, dat is aan de raad. Nou, dat ben ik blij mee, dat dat uiteindelijk aan de raad is om daar een beslissing over te nemen. Maar ik zou toch verwachten dat in een nota reserve en voorzieningen, zeker als daar wel in gezegd wordt van, je moet daar terughoudend mee zijn, op zijn minst een soort van denkkader of een aantal van aandachtspunten worden aangedragen die bepalend zijn voor de vraag of het nou wel of niet een idee is om een reserve voor een bepaalde bestemming in het leven te roepen. Kan daar ook nog iets over worden gezegd?

De voorzitter: Oké. Even kijken hoor, wie kan ik het woord geven vanuit de ambtelijke organisatie om ... Ja, het zijn best wel aardig wat vragen. Maar ik hoop dat u het een beetje, ja, een beetje hebt kunnen volgen. De heer Hagoort.

De heer Hagoort: Voorzitter, ik heb vijf vragen gehoord. De eerste drie gaan met name over een algemene reserve en het weerstandsvermogen. De laatste twee vragen heb ik eerder afgelopen week ook collega Van Vliet om gevraagd, over de rentetoerekening, - toevoeging moet ik zeggen, en de instemmingscriteria. Die kan daar wellicht op zijn antwoorden, aan de hand van zijn de technische vragen, kan hij misschien nog iets toevoegen. Ja, uw eerste vragen zijn eigenlijk, vind ik zelf, merendeel gespreksonderwerp bij de totstandkoming in het gesprek met de hoorcommissie over de nota rondom risicomanagement, risicobeheersing, weerstandsvermogen. Waarom? De vraag is feitelijk, waarom in dat weerstandsvermogen niet meer reserve onderdelen meegenomen worden, en feitelijk je nu alleen die algemene reserves en de zogenaamde post onvoorzien daarvoor die functie geeft. Zelf denk ik dat we de afweging echt moeten maken tussen aan de ene kant de zuivere bufferfunctie van de algemene reserve. Dus

daarmee koppel je die algemene reserve in zijn functie echt volledig aan het risicoprofiel van de stad. Dat er op een gegeven moment een situatie kan ontstaan waarin je een soort sur plus binnen de algemene reserve of binnen het weerstandsvermogen hebt, omdat die het niveau van de risico's overstijgt. En feitelijk ontstaat er dan een ander soort gesprek, en dat staat het gesprek over de heroverweegbaarheid van onderdelen van je algemene reserve. Alleen dat vind ik wel een ander onderwerp, een ander gespreksonderwerp, waarvoor je kaderstelling in de nota risicomanagement, weerstandsvermogen afspreekt. En dat hebben we trouwens ook gedaan. Dat hij opnieuw tegen het licht gehouden kan worden, vind ik een zeer zinvolle vraag. Maar we hebben niet gemeend, of het college heeft dat niet gemeend om dan nu die heroverweegbaarheid van die algemene reserve eventueel met andere componenten als potentiële weerstandscapaciteit te benoemen, omdat hier puur op de bufferfunctie geschreven is. De ...

De heer Van der Meer: Ja, maar mag ik daar nog een vervolgvraag op stellen? Want betekent dat nu dat op het moment dat er door corona of door iets soortgelijks echt een hele problematische financiële situatie zou gaan ontstaan waarvoor de algemene reserve, om het zo maar te zeggen, niet toereikend is om dat op te vangen. Dan lees ik het verhaal nu zo dat we dan binnen de reguliere begroting moeten gaan bezuinigen, omdat de bestemmingsreserves niet benut kunnen worden om in dat geval weerstand te bieden. Ook niet als voor die bestemmingsreserves nog geen verplichtingen zijn aangegaan. En dat voelde voor mij een beetje raar, omdat ik dan het gevoel heb van, we hebben bij wijze van spreken een heleboel geld op de bank staan waar we geen verplichtingen voor hebben, maar we gaan toch bezuinigen op misschien essentiële dingen. Daar zou je toch een politieke discussie dan over moeten kunnen voeren?

De heer Hagoort: Ja, en die ruimte is er ook alom. Alleen die kaderstelling en dat gesprek daarover vindt niet zozeer zijn plek vanuit de nota reserves en voorzieningen waar we de algemene reserve een bepaalde functie toekennen. Maar die vindt plaats vanuit het sur plus dat er eventueel is en de heroverweegbaarheid om dat sur plus in te zetten. En mocht dat sur plus er niet zijn, de algemene reserve te kort schieten, en je naar andere middelen moet zoeken om bijvoorbeeld hoge corona uitgaven te dekken, dan heb je een ander type gesprek op dat moment. En dan heb je dus ook het gesprek, ga je die ruimte in je exploitatie vinden, die bezuinigen. Of ga je bestemmingsreserves die nog niet in beton gegoten zijn, ga je die heroverwegen. Ja, dat is inderdaad het gesprek dat je op dat moment voert. Dus dat ontken ik ook absoluut niet. Alleen in mijn optiek niet bij deze nota reserves en voorzieningen.

De heer Van der Meer: Ja, nou ja, oké. Misschien komen we daar volgende keer dan nader over te spreken. Maar nou ja, het lijkt mij wel een belangrijk punt. Kun je daarmee sturen of niet?

De heer Hagoort: Ja, dat snap ik. Uw tweede vraag ... Excuses. Uw tweede vraag rondom de ondergrens van de algemene reserve, moet daar niet een minimaal bedrag aan opgehangen worden? Dat is in het verleden wel geweest. Ik kan me herinneren dat er een bedrag van 10 miljoen altijd als ondergrens van de algemene reserve gold. Dat is losgelaten vanaf het moment dat er een ratioafspraken kaderstellend is afgesproken. Op

het moment dat je de hoogte van je algemene reserve koppelt aan de minimale norm van 1,0, heb je daarmee ook automatisch je ondergrens te pakken. Dus alleen in het denkbeeldige geval dat een gemeente nul of heel weinig risico's heeft, ja, dan is het natuurlijk de vraag, is het dan verstandig ook om een AR van nul of van heel laag aan te houden. Dat betwijfel ik ten zeerste. Maar dat is niet de praktijk, dat is niet de situatie.

De voorzitter: Oké.

De heer Haggoort: Dat zijn in ieder geval de eerste vragen en antwoorden op de vragen. De vragen rondom de rentetoerekening en de instellingscriteria, geef ik collega Cor het woord.

De heer Van Vliet: Ja, inderdaad, daar kan ik wel wat over zeggen. Ik wilde dat niet te lang doen. Dus als ik het nog niet volledig beantwoord, dan kan het ook op een later moment nog. Als ik de vraag snel beantwoord, dan rekenen we geen rente aan reserves. Dat is het antwoord wat aan de heer Van 't Lam is gegeven. Ik snap inderdaad dat er op de vraag die u heeft gesteld inderdaad gesuggereerd wordt dat er mogelijk wel rente wordt toegerekend. Maar daar gaat het om omslagrente, en die gaat niet naar de reserves toe, maar naar de exploitatie. Dus dat is het snelle antwoord op de vraag. Dus het is daarbij heel belangrijk inderdaad wat precies de definities zijn die overal staan en wat er met dat geld gebeurt. Het is een technisch onderwerp. Dus volgens mij kloppen beide antwoorden, ik heb ze net even heel snel gescand. En is het antwoord richting de heer 't Lam inderdaad, we rekenen geen rente toe aan reserves. En dat was volgens mij uw eerste vraag. En de verwarring ontstaat eigenlijk bij de tweede vraag die u zelf had gesteld. En daar gaat het over omslagrente in het antwoord. En dat is ook rente, maar net op een andere manier. Dus dat als reactie op die vraag. Dan de vraag over de instellingscriteria. Ja, u stelt als raad denk ik een heel hard criterium vast. Dat is de ondergrens van €100.000. Daarmee ontstaat er een hele harde terughoudendheid in het instellen van reserves. Ja, en daarna is het inderdaad wat open gelaten, en is het ook een gesprek met elkaar over van, wat vinden we nu de ondergrens? We hebben daar ... Nee, waar vinden we een reserve een goed middel. Ja, als je dat heel hard definieert, dan leert de ervaring dat je daar in de loop van de tijd soms tegenaan loopt. En dan kan je beter een gesprek voeren met elkaar van, vinden we voor dit onderwerp nu een reserve relevant en de goede oplossing? En dan, biedt de nota nu de ruimte voor? Aan de onderkant is het hard afgegrensd tot een ton. Dat zijn eigenlijk bedragen waarvoor sparen, ja, wel een beetje overdreven voelt. In sommige gevallen is het toch nog een hele hoop geld een ton, maar in zijn algemeenheid zijn dat bedragen die in de exploitatie in enig jaar gevonden zouden moeten kunnen worden. Daarboven, ja, kan je dan met elkaar het gesprek aangaan van, is dit nu terughoudend genoeg en hebben we dat inderdaad niet heel hard met allerlei criteria nog vastgelegd naast die ondergrens. Dus volgens mij klopt gewoon uw observatie, en dat is ook de keuze die bewust is gemaakt.

De voorzitter: Oké.

De heer Van der Meer: Oké. Maar ik zou dus geïnteresseerd zijn in aandachtspunten of redenen waarom je zegt van, daarom moeten we terughoudend zijn. En ja, hoe besluit

je daar dan over? Ik snap best dat je dat niet allemaal vast kunt leggen. Maar wat zijn nou de overwegingen die daarbij zijn? Maar goed, daar komen we dan in concrete gevallen wel over te spreken.

De voorzitter: Ik denk dat het voor nu goed is. Zijn we dan door de vragen heen, want we zijn al best wel een tijdje bezig inmiddels. Dan wil ik de heer Noldus het woord geven, als dat het geval is.

De heer Noldus: Ja, voorzitter. Nou, ik dacht dat ik de volgende op de lijst was. Maar mijn vraag is grotendeels al wel beantwoord. Dat was namelijk, welk probleem we oplossen door het minimum van €100.000 voor een reserve in te voeren? Maar goed, volgens mij is dat zojuist beantwoord door de heer Van Vliet. Omdat de rest binnen de reguliere begroting als altijd gevonden zou moeten worden. Volgens mij, als dat het antwoord is, dan ben ik daarmee al beantwoord.

De voorzitter: Oké. Mevrouw Van den Bergh, is uw vraag ook al beantwoord? Of ...

Mevrouw Van den Bergh: Nee.

De voorzitter: Oké.

Mevrouw Van den Bergh: Nee, ik heb een heel andere vraag over de investering in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Daar zijn belangrijke wijzigingen in de BBV ... Zijn gekomen. En ik wilde alleen weten, we hoeven nou niet hier in de techniek te duiken, zijn dat ook de BOVO-investeringen? Die komen apart een keer terug in de auditcommissie. En wat voor ... Is dat nou gunstig of niet voor de investeringen van maatschappelijk nut. Is dat nou beter, effectiever, gunstiger voor ons of juist niet? Ik wilde daar eigenlijk even een toelichting op. En of dat terugkomt bij de BOVO?

De heer Van Vliet: Zal ik die doen?

De voorzitter: Ja, dat is goed.

De heer Van Vliet: BOVO is de reserve bovenwijkse voorzieningen. Die staat redelijk los van maatschappelijke investeringen. Dus die onderwerpen hebben niet zoveel met elkaar te maken. BOVO staat als u dat inderdaad wilt, volgende keer op de agenda en zal dat worden toegelicht. De hele mutatie met maatschappelijk nut dat ligt eigenlijk alweer 2 jaar achter ons, toen is de wet BBV gewijzigd, en daarmee de omgang met maatschappelijk nut investeringen. Dat is niet zozeer beter of anders, het is ... Nee, het is vooral anders. Het is niet beter of minder goed. Het doel was onder andere om de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te vergroten, omdat daar heel veel vrijheid in zat hoe dat in de verschillende gemeenten mee werd omgegaan. En wat er beter zou kunnen zijn, maar dat is inderdaad een mening, is dat de lasten over de jaren gespreid worden waarin ook het, ja, die maatschappelijk nut investeringen worden gebruikt. Dus een weg die je aanlegt in jaar 1, ja, die kosten deel je nu over 40 jaar. Waar in het verleden mogelijk was dat je die weg aanlegde en alle kosten in één keer nam, en dan liep je er nog 39 jaar gratis op. Ja, dat is eigenlijk het grote verschil. Dat is natuurlijk

een boekhoudkundig verschil. Maar de wetgever vond het belangrijk om dat te veranderen.

De voorzitter: Oké. Dan heb ik nog één vraag van Ahmet Polat. Aan u het wordt.

De heer Polat: Dank u, voorzitter. Nou, ik heb ... In feite is deze vraag getriggerd door een Frans-Bauke, over de bestemmingsreserves. Hebben jullie ... We hebben een rits aan bestemmingsreserves. Kunnen jullie voor ons een lijst opmaken waarbij we kunnen zien welke reserves op dit moment geen doel hebben of nog niet ingezet worden of misschien helemaal niet ingezet kunnen gaan worden? Dat wij die kunnen gaan gebruiken voor bijvoorbeeld andere projecten of andere bestemmingen?

De heer Hagoort: Ja, ik kan daar kort op reageren. De lijst zelf, totaallijst van de reserves, is sowieso in de staat van reserves in de jaarstukken en in de begroting terug te lezen. De vervolgvraag daarbij, in hoeverre een lijst beschikbaar is waarin duidelijk wordt in hoeverre zo'n reserve al bestemd is met toekomstige betrekkingen en eventuele storingen. Ik moet even voorzichtig zijn om daar een harde toezegging in te maken. Wil ik zeker meenemen die vraag. En tegelijkertijd is die ook wel inzichtelijk daar waar je de staat van reserves en voorzieningen meerjarig bekijkt en je afvraagt van, zijn er in die eerste jaren, zijn er nou überhaupt al onttrekkingen begroot op deze reserve. Dus ergens in mijn terughoudendheid zit hem er eventjes in in de constatering van wellicht hebben we hem al gewoon beschikbaar. En als dat niet zo is, dan zal ik in ieder geval die poging wagen om in die lijst inzichtelijk te maken van in hoeverre zijn die reserves nu al bestemd en voorzien van toekomstige onttrekkingen.

De heer Polat: Of niet.

De heer Hagoort: Of niet inderdaad.

De heer Polat: Oké.

De voorzitter: Oké. Even kijken, dan zijn we denk ik door de vragen heen. Ik denk dat het goed is om heel even te pauzeren. Of, dit laatste punt gaat over die Monte Carlo simulaties. Ik weet niet hoe lang dat duurt? Andre Besseling staat daarvoor op de ... Oh, Jan-Willem Wringer heeft ook nog een nabrander, zie ik. Heb jij nog een vraag, Jan-Willem?

De heer Wringer: Ja, dat klopt, voorzitter. Een vraag over de bestemmingsreserves. Dat potje was dicht met dat dekseltje, op die presentatie. En ik snap dat de inflatiecorrectie daar niet op wordt toegepast. Maar zoiets als bouwkosten, die stijgen nog veel hoger en veel sneller. Dus voorzieningen en bestemmingen die je over 5 jaar nodig hebt, ja, die kunnen nu veel te laag zijn als je die op dit moment reserveert. Of zou je zeggen, in de toekomst reserveren we ze op het moment dat we ze nodig hebben, de hoogte ervan?

De heer Van Vliet: Zal ik die doen? Nee, reserves die worden daarop niet geïndexeerd. Dus als je daar heel lang niks mee doet en dan op enig moment toch tot uitgaven komt, ja, dan zullen de plaatsen hoger zijn geworden en kan je minder doen. Dus die

constatering klopt. De waardes wat met je met die constatering doet, het college vindt dat niet erg. Alleen je moet op de voorhand wel de juiste verwachtingen hebben van wat je met zo'n reserve kunt doen. Het alternatief is elk jaar die reserves corrigeren voor inflatie. Dus dan stort je er elk jaar wat in zodat je evenveel mee kan blijven doen. Maar dan moet je die storting ergens uit betalen en dat zal dan je lopende begroting zijn, en ja, daar moet je dan die ruimte. En de vraag is inderdaad, wat vindt u als raad belangrijker. Vind ik het nu heel belangrijk dat die reserves helemaal meebewegen met de koopkracht, op heb ik liever wat minder druk op mijn exploitatie en moeten die doelen het doen met het budget wat in de reserve zit. En als we heel lang wachten, ja, dan kunnen ze wat minder doen. Dat is een keuze die je moet maken. En de keuze is om reserves niet te indexeren.

De voorzitter: De heer Besseling.

De heer Besseling: Ja. Misschien, met dank, voorzitter, nog een korte aanvulling op wat mijn collega Cor van Vliet zei. In een wat verder verleden hebben we een aantal reserves gehad die we wel indexeerden. Daar hebben we toen, of heeft u als raad, in het kader van een bezuinigingsoperatie die ook eerdere jaren weleens speelde, inderdaad de keuze voor gemaakt, willen we in de stad ook echt op voorzieningen bezuinigen of willen we kiezen voor het niet meer toerekenen van rente aan reserves. Dat is een wat, vanuit welk oogpunt je het wellicht bekijkt, maar een wat pijnlozere bezuiniging dan echt in de stad dingen bezuinigen. Dus we hebben het ooit wel voor een deel gedaan. En misschien als laatste aanvulling, we zijn ik geloof na Tilburg zo'n beetje de, op reserves gezien, de rijkste gemeente van Nederland. Op het moment dat je zou zeggen, op die honderden miljoenen aan reserves willen we jaarlijks 1% of 2% rente toeschrijven. Ja, dan heb je het natuurlijk al snel over 6-7 miljoen die je in je exploitatiebegroting moet gaan vinden nu op dit moment. Dat zijn natuurlijk hele forse bedragen die je ergens moet gaan zoeken in je huidige uitgavebegroting. En dat zou dan de consequentie zijn.

De heer Wringer: Maar, dat snap ik. Kijk, inflatie is natuurlijk een paar procent per jaar. Maar ik maak me meer zorgen om de bouwkosten van bepaalde projecten, die stijgen bijna 10% per jaar. Dus daar kun je natuurlijk hele grote verschillen in krijgen als je dat over 3-4 jaar nodig mocht hebben. Dus daar maak ik me een beetje zorgen over. En kijken hoe we dat kunnen compenseren. Dus ...

De heer Besseling: Nou, misschien als laatste opmerking daarbij. Dat is natuurlijk waar wat u zegt. Zeker rondom reserve agenda Dordt 2020 onderdeel spoorzone, we komen er nog wel vaker over te spreken, daar zit natuurlijk een grote binnenstedelijke bouwambitie voor de komende 10-15 jaar in. En het is zo, als de bouwkosten zich blijven ontwikkelen zoals ze dat deden, dat je over 10 jaar minder met het geld kan doen dan volgend jaar. Dat zijn zaken die wij in ieder geval inzichtelijk zullen maken op het moment dat er ook daadwerkelijk kredietvoorstellen komen.

De heer Wringer: Oké, dank u wel.

De voorzitter: Oké, dan heb ik even een ordevoorstel. Misschien ... Andre, wat is jouw verwachting qua tijd? Kunnen we in 15 minuten dit onderwerp behandelen of is het langer denk jij?

De heer Besseling: Ik denk dat het langer is. Ik wil eigenlijk even een korte inleiding geven van een paar minuten, en dan mijn collega Bas Robbemond het woord geven om de presentatie met u door te lopen. Ik denk dat we daarvoor wel een kwartiertje nodig hebben. En dan zal het nog vooral de vraag zijn, heeft u als de commissie nog veel aanvullende vragen of wellicht, nou ja, nog wat discussies met elkaar. Maar ik denk dat we wel snel tot 22:00 uur zullen zitten.

De voorzitter: Oké, dan wil ik even voorstellen om tot 21:30 uur even kort een break te nemen. Dan gaan we 21:30 uur weer verder.

Schorsing

5. Systematiek maatschappelijke business cases en mogelijk gebruik Monte Carlo-simulaties

De voorzitter: Oké, dan gaan we weer straten. Andre, aan jou het woord.

De heer Besseling: Ja. Dank, voorzitter. Ik vind het wel goed om dit agendapunt even kort in te leiden met, waar komen we vandaan en waar staan we nu.

De voorzitter: Prima.

De heer Besseling: Een kort terugblik. In 2019 hebben wij op verschillende momenten met u als commissie, auditcommissie, soms de commissie bestuur en middelen, er is ook een themasessie met de raad geweest, hebben we gesproken over de totstandkoming van de doelstellingen en prioriteiten agenda Dordt 2030. En daaruit kwam uiteindelijk een prioriteringskader, dat de raad eind 2019 of wellicht begin 2020 uiteindelijk heeft vastgesteld. U herinnert zich dat wellicht nog wel, met die radar onder andere. Nou vrij snel daarna, in maart 2020, heeft de daadwerkelijke verkoop van de Eneco-aandelen plaatsgevonden. Een proces waren we natuurlijk al een paar jaar mee bezig waren, maar eind maart was het daadwerkelijk over, en hebben we, ik geloof bijna 370 miljoen op onze bankrekening bij kunnen schrijven. U heeft toen in juli 2020 bij de kadernota 2021 die opbrengst in twee reserves laten storten. Eén reserve agenda Dordt 2030, en één reserve dividendcompensatie. Bij de begroting 2020, 2021 moet ik zeggen, in november, afgelopen november, heeft u enkele onderwerpen vanuit die reserve dividendcompensatie in feite als krediet ook daadwerkelijk uitgegeven. We hebben een klein van onze leningportefeuille bijvoorbeeld omgezet naar een wat lager percentage, waarmee we onze structurele rentekosten wat naar beneden konden brengen. In december 2020 volgens mij, heeft u eindelijk de zeven thema's vastgesteld die verder zouden worden uitgewerkt rondom agenda Dordt 2030. En daarbij zijn een vragen gesteld, dat ging over, hoe zien die maatschappelijke businesscases er nu ongeveer uit, en hoe geeft u risicoanalyse en mogelijk Monte Carlo-systematiek nu een plaats in die businesscases? Vanuit die vraag zullen we straks deze presentatie aan u

geven en met u spreken over die twee onderwerpen. Waar gaan we vervolgens naartoe in het proces? Ik verwacht dat u eind maart, begin april, een raadsvoorstel ontvangt waarin u op die zeven thema's die u heeft vastgesteld, gevraagd wordt vanuit de reserve agenda Dordt 2030 een aantal bedragen te reserveren, daadwerkelijk voor die zeven thema's. Als een soort integraal afweegmoment waar de wethouder Burggraaf ook al een paar keer over heeft gesproken. En daarna zullen in de loop van komende jaren, en afhankelijk van het thema gaat dat misschien wel over 10 of 15 jaar, zullen er afzonderlijke kredietvoorstellen, raadsvoorstellen, naar u als raad komen om die gereserveerde bedragen daadwerkelijk om te zetten in krediet en in uitgaven, waaronder gespecificeerde financiële en maatschappelijke businesscases zullen liggen. Nou dat even kort als, waar komen we vandaan en waar staan we nu. Met uw goedvinden geef ik het woord aan mijn collega Bas Robbemond, die de presentatie zal starten.

De heer Robbemond: Ja, dank je wel. Goedenavond, ik ben Bas Robbemond, ik werk bij grondzaken. Ik doe al jarenlang wat risicosessies binnen grondzaken, grondexploitaties, en ook voor andere projecten binnen Dordrecht en in de regio. Dus ik ben ... Nou ja goed, ik heb er wat ervaring mee, om het zo maar even te zeggen. Ik had Harco gevraagd om de presentatie te starten, omdat ik op een device zit waar ik dat er niet op heb staan op dit moment. Harco, kan je de presentatie opstarten? Kunnen jullie mij horen, trouwens?

De voorzitter: Ja, zeker. Je bent goed te verstaan. Harco is druk bezig om het even op te starten.

De heer Robbemond: Oh prima, perfect. Ja, de vraag is tot ons gekomen van, ja, wat kan de Monte Carlo simulatie betekenen bij die businesscases, en is dat ook een instrument om een afweging te maken in die businesscases? Nou, ik zal daar zo eventjes op ingaan. Het is best wel een vrij technisch onderwerp. Ik zal proberen om het, nou ja, zo begrijpelijk mogelijk uit te leggen om het niet al te ingewikkeld te maken, maar ook niet al te diep in te gaan op die technische materie. Nou ja, ik ... Met jullie goedvinden ga ik toch vast eventjes van start, omwille van de tijd. Nou ja, wat zit er nou allemaal in zo'n ... Ik ga eerst eventjes kijken van, wat gaan we bespreken? Want die Monte Carlo simulatie, dat is toch een soort van onderdeel van risicomangement, zoals wij dat gebruiken. Dus ik ga u toch even meenemen in een soort van keten van zaken die daarmee te maken hebben. Dus nou ja, wat zit er ongeveer in zo'n maatschappelijke businesscase? En wat is nou risicomangement en wat is een risico en een onzekerheid? Oké, dit was de eerste sheet, ik ben nu bij de tweede sheet. Dit kwam bij de inhoud inderdaad. Wat zit daar nou allemaal in en wat is risicomangement, wat zijn onzekerheden? Wat is dan zo'n Monte Carlo simulatie? En hoe kunnen we nou eigenlijk onzekerheden en risico's ook inrekenen in zo'n businesscase met een discontovoet? Dus daar ga ik ook wat uitleg over geven? En als ten slotte hoe we nou in deze fase opgaan met de onzekerheden in de businesscases en in een vervolgfase, zoals Andre dat net heeft toegelicht. Nou, wat zit er nou idealiter in zo'n businesscase. Eigenlijk is dat een verzameling en raming van doelen die we hebben gesteld als gemeente uit de agenda 2030 en het prioriteringskader. In de businesscases zit ook wat voor programma daar in

komt. Want die doelen die worden vertaald in output, in een programma. Bijvoorbeeld aantal woningen of een verbetering van een onderwijs. En dan vervolgens wordt er in de businesscase ook toegelicht wat de maatschappelijke effecten kunnen zijn, wat de outcome is eigenlijk. Dus het uiteindelijke doel wat je nastreeft. En daarnaast ook de investeringen die nodig zijn, die inkomsten die daar uitkomen, mogelijke daling van uitgaven. Dus ook de financiële aspecten zitten daarin. En welke bijdrage verwachten we bijvoorbeeld ook van andere partijen. Nou, dat zijn zo maar een greep uit zaken die allemaal in zo'n businesscase terecht kunnen komen. Daarnaast zitten er in zo'n businesscase natuurlijk ook wat rekenkundige onderdelen. Er zijn parameters, bijvoorbeeld, een aspect, inflatie. En ook al even aangestipt, dat terugrekenelement die, even kijken hoor ... Juist. Ja, die discontovoet, ik kon er even niet op komen. Goed. Nou, dan neem ik u even mee met het risicomanagement, want daar ... De volgende sheet is dat. [...], risicomanagement. U kent ook de nota risicomanagement. Gert Hagoort heeft daar volgens mij binnenkort ook weer met jullie een gesprek over. Nou, risicomanagement is eigenlijk het proces wat is gericht op het managen van je doelen. Dus er zitten altijd onderweg naar je doel zijn er altijd onzekerheden en risico's aan de orde. En eigenlijk het managen van die risico's om ervoor te zorgen dat die doelen toch bereikt worden, dat kun je eigenlijk risicomanagement noemen. Dus dat doen we eigenlijk best wel veel heel de dag door bij het beheersen van die projecten. Maar wel een belangrijk aspect bij risicomanagement is eigenlijk dat je dat altijd doet op een basis van een smart gesteld doel. En op die aannames. Dus het is altijd smart gemaakt, dus meetbaar, realistisch en specifiek gemaakt. Zodat je wel een duidelijk doel hebt waarop je risicomanagement kan doen. Want als je dat niet doet, dan is het eigenlijk schieten op een bewegend doel. En dan zeg je van, ja, doe maar een risicosessie of risicomanagement, en dan kan het eigenlijk alle kanten op gaan. Dus de afbakening waarover je het hebt, dat is altijd heel belangrijk. Nou, er zitten daar een aantal stappen in. Het inventariseren, analyseren, dat is eigenlijk het berekenen van risico's en de effecten daarvan en hoe je gaat reageren. En uiteindelijk ook het beheersen, dus het nemen van maatregelen en het managen van de risico's. Een methode daarin dat is bijvoorbeeld de RISMAN methode, die is veel gebruikt in het land. Die is eigenlijk heel universeel. Die is ontstaan door de TU Delft en Rijkswaterstaat bij grote projecten, grote projecten infrastructuur. Maar die kan je eigenlijk ook gebruiken bij allerlei andersoortige projecten, dus het is heel universeel. Dat gebruiken we ook in ons Dordts risico managementsysteem Naris. Wij gebruiken Naris om risico's vast te leggen. Daar zit ook die RISMAN ... Je hebt verschillende standpunten waar vanuit je risico's kan bekijken. Dus dat zit daar eigenlijk ook in. Dus wij gebruiken dat ook in Dordrecht. De volgende sheet. Nou, een risico. Ja, misschien een open deur, maar dat is eigenlijk een gebeurtenis die ongewenste effecten heeft of een ongewenste gebeurtenis, hoe je het ook noemen wil, die effect heeft op je doelstellingen die je hebt gesteld. Dus dat kan zijn op tijd, dus dat het uitloopt de planning. Meer kosten, of minder opbrengsten, dat kan natuurlijk ook. De kwaliteit, het programma, de doelstelling die je hebt bedacht, of op de organisatie. Maar het is niet alleen maar negatief. Je hebt ook veel positieve risico's, zoals wij dat duiden. Dat vinden we eigenlijk ook kansen die er zijn die je moet grijpen. Of om kansen te grijpen, zoals je wilt, ook risico's durven nemen. Dus die risico's die leiden tot positieve gebeurtenissen. Dus moet je soms een beetje lef tonen, als je dat kan opbrengen, om ook je doelstellingen te bereiken en om kansen te grijpen. Nou, dus

dat is een beetje tweeledig. Het is niet alleen maar negatief, maar er zitten dus ook positieve gebeurtenissen in die we aanrekenen als een positief risico. De volgende sheet. Ja, daar hebben we ook nog wat onzekerheden. Dat lijkt een beetje hetzelfde, maar ... Even kijken hoor, ik zie wat in de chat gebeuren, geloof ik. Oké, dat is niet voor mij geloof ik. Maar in elk geval, onzekerheden zijn ook zeg maar dingen die niet echt specifiek risico's zijn te benoemen. Dat zijn niet specifieke gebeurtenissen, maar dat zijn meer wat macro-economische ontwikkelingen. Of zaken waar je eigenlijk heel weinig grip op hebt en die niet specifiek aan een gebeurtenis zijn gekoppeld, bijvoorbeeld de rente of inflatie. Ja, dat zijn eigenlijk macro-economische of maatschappelijke ontwikkelingen die tot afwijkingen leiden en onzekerheden leiden. En je hebt onzekerheden in [...], of in het programma. Een raming die kan bijvoorbeeld af gaan wijken, of ja, de kosten kunnen wat hoger worden. Of een ontwikkeling als te kort aan bijvoorbeeld bouwstoffen, dat kan leiden tot afwijkingen in die ramingen. Nou, die berekenen we meestal met een gevoeligheidsanalyse of een scenarioanalyse. Dat is ook een stukje risicomanagement, en dat zit eigenlijk ook een beetje gebakken in een risicoanalyse. Als je die doet, dan neem je dit soort dingen vaak ook meteen mee. De volgende sheet. Dan eigenlijk de vraag waar het eigenlijk mee is begonnen, de Monte Carlo analyse, de Monte Carlo simulatie. De vraag was van, nou, wat kan die nou betekenen zo'n Monte Carlo simulatie in de businesscases. Nou, ik zal eerst even uitleggen waar die voor gebruikt wordt bij ons. In elk geval hebben wij in ons Naris systeem maken wij daar gebruik van, van de Monte Carlo simulatie. En we gebruiken die eigenlijk bij risicoanalyses om een risicoprofiel [...] Het heeft niets met gokken te maken, trouwens. Het gaat om kansrekeningen, want een Monte Carlo simulatie ... Ja, kansrekening heeft natuurlijk een klein beetje te maken met een casino. Want als je naar een casino gaat, dan probeer je toch altijd te berekenen wat voor kans je hebt als je aan de roulettetafel of aan een dobbelspel meedoet ofzo. Ik ben zelf geen gokker ofzo. Maar daar is dus eigenlijk ligt daar altijd wel bij ... Mensen hebben dan het gevoel dat ze bij een kansrekening kunnen bepalen wanneer ze nou gaan winnen of niet. Nou, dat is eigenlijk een beetje een illusie. Want bij elke worp van een dobbelsteen of bij elke rol van een balletje, wordt er opnieuw eigenlijk alle kansen die er zijn worden benut. En het is niet zo dat hij nou als hij twee keer op rood is gevallen, dat er dan de volgende keer per se zwart komt. Want elke run eigenlijk is weer opnieuw een willekeurige waarde komt daaruit. En dat is eigenlijk, daar heeft het een klein beetje te maken dat ze dat in casino's hebben gebruikt in dat casino van Monte Carlo, om zo'n systeem, dat is al begin negentien- of twintigste eeuw was dat, te gebruiken. Maar waar het op neerkomt is eigenlijk, een Monte Carlo simulatie is eigenlijk een simulatie van een aantal risico's. Wij gebruiken dat zo, dus ik duid het ook even met risico's. Het kan ook een ander onderzoek zijn. Maar een aantal risico's. En een risico die benoem je met een bandbreedte. Dus bijvoorbeeld, we benoemen een risico die een schade veroorzaakt met een resultaat van tussen een ton en twee ton. Dus €100.000 of €200.000, dat is een bandbreedte. Met een kans van optreden van 30%. Dat kan een duiding van een afwijking van een som zo hè, dus ... En zo hebben we een hele lijst van risico's. Monte Carlo simulatie die helpt ons dan om uit een heleboel trekkingen, dus binnen die bandbreedtes van die risico. Dus de eerste trekking die hij doet is bijvoorbeeld, dan pakt hij of een ton of twee ton. Dus dan pakt hij een ton, en dan gaat hij eigenlijk heel die lijst met risico's gaat dat systeem dan langs. En elke keer trekt hij daar een willekeurige waarde die binnen dat bereik van de

ingegeven risico's ligt. Dus ja, dan maakt hij daar ook nog eens een keer onderscheid in, met bijvoorbeeld de kans van 30%, dat hij dat maar in 3 op de 10 gevallen meeneemt. En door dat 100.000 keer te doen, krijg je eigenlijk een soort van de wet van de grote getallen, dus een mooie spreiding van alle risico's die je daarin hebt gestopt, met daaraan een waarschijnlijkheidspercentage. Dus je krijgt eigenlijk een hele reeks uitkomsten waarvan je kan zeggen van nou, ik wil eigenlijk de uitkomst zien die mij 90% zekerheid geeft dat ik alle risico's die ik heb benoemd, want het is altijd, wat je erin stopt, dat komt eruit. Alle risico's die we hebben benoemd, dat die voor 90% zijn afgedekt. Dus je krijgt dan een soort van curve. Ja, ik heb geen grafiekje erbij gedaan omdat het dan misschien wel erg technisch wordt. Maar het is wel zo dat je kan bepalen bij een bepaald percentage, wat de uitkomst is, wat je eigenlijk af wil dekken. Dus als je 50% af wil dekken, dan betekent het dat de kans dat je overschrijdingen krijgt als je die risico's in acht neemt, met 50% nog. Want het is maar 50% zekerheid. Als je 90% zekerheid kiest, dan is er maar 10% kans dat je afwijkingen hebt op de risico's die benoemd zijn, als je die in acht neemt. Dus het is eigenlijk een, ja, een simulatie van heel veel nabootsingen van de risico's die op kunnen treden, waarin dan ook nog een keer, nou ja, een soort van ... Ja inderdaad, een normale curve is dat, dat is zeg maar L-curve. Maar het kan dus ook een S-curve zijn als je gaat rekenen vanaf 0% naar 50% en 90% af te dekken. Dus het is een normale curve die er is. Volgende sheet. Nou, een andere methode die ook maatschappelijke businesscases, maar die je ook heel veel tegenkomt in maatschappelijke kosten-baten analyses. En dit is ... Overigens eens wat wij maken, maatschappelijke businesscases, absoluut geen maatschappelijke kosten-baten analyse. Maar het is wel een heel geijkte methode om risico's en onzekerheden in te rekenen met een discontovoet. En eigenlijk zie je dus bij de vorige methode, dat had u misschien al een beetje in de gaten, daar zit heel veel denkwerk aan vooraf. Denkwerk ook op de onderzoekslasten. Want je moet dus eigenlijk als zo'n lijst met risico's gaat definiëren binnen zo'n project, binnen zo'n businesscase. Dat kan een verzameling zijn van risico's die op dat moment ook relevant zijn voor het project. Je kan niet zeggen van, nou laten we maar eens een hele blik risico's erin stoppen en dat komt het wel goed met die risicoanalyse, want dan is toch de regel van, ja, carbage in is ook carbage out. Wat je erin stopt, als dat niet klopt of niet goed doordacht is, dan komt er ook rommel uit. Dus dat geeft ... Dat moet je eigenlijk wel doen met een project waar je eigenlijk al heel goed de kaders in de gaten hebt. Nee, nog even terug naar de vorige. Ja, die is het. En dus is er ook een andere methode, en die is eigenlijk wat meer wat globaler. Dus als je een wat globalere benadering wil van het inrekenen van risico's in grootschalige projecten of in die businesscases, dan kan het ook met een discontovoet. En een discontovoet, dat is eigenlijk een factor waarmee je zeg maar alle kosten en opbrengsten die je hebt in zo'n businesscase. Stel dat het 30 jaar duurt, dan ga je dat over 30 jaar verspreiden. En is dan is dat een uiteindelijke uitkomst na die 30 jaar. Maar dat is het bedrag wat je na 30 jaar hebt, dat ga je dan ook nog een keertje terug rekenen naar de waarde van nu, dus eigenlijk een contante waardeberekening. En dat doe je dus met een discontovoet. Dus dat terug rekenen van het einde van de looptijd van zo'n businesscase zoals we die hebben geraamd, naar het heden, zoals we eigenlijk nu straks bijvoorbeeld ook die reserveringen aan zo'n businesscase kunnen gaan doen, of de waarde daarvan wat daarvoor nodig is. Dat doe je met een discontovoet. Dat gebeurt overigens ook al in grondexploitaties, dat is niet anders. Die lopen doorgaans

maar 10 jaar dan maximaal. En daar zit dus ook een discontovoet in, een terugrekenfactor waarmee dat contant wordt gemaakt. En ... Ja, dat is eigenlijk, ja, dat is ongeveer vergelijkbaar. Ja, inderdaad. Vanuit die WAK veronderstelling. Het is wel zo dat we bij een grondexploitatie een overzichtelijk termijn hebben van 10 jaar. Dus daar zit een discontovoet van 2% in. De businesscases die we nu gaan doen, die lopen misschien wel 30 jaar door. Dus dat is een ... En daar zit ook een andere globaliteit aan. Dus die discontovoet die wordt dan doorgaans opgehoogd met een risico-opslag. En als je dat doet, dan demp je dus eigenlijk wat de uitkomst van 30 jaar naar nu. Door zo'n risico-opslag wordt het resultaat, het financiële resultaat, eigenlijk wat gedempt. Dus daarmee reken je eigenlijk op een heel globaal niveau de verwachte onzekerheden. Volgende sheet. Dat ...

De voorzitter: Ja, mijnheer Robbemond, ik wil u wel vragen het tempo iets hoger te zetten zeg maar.

De heer Robbemond: Dat is goed. Ik ben bijna bij de evaluerende sheet. Dus dat geeft dan even weer wat de impact is van een discontovoet van 0, 1 en 2,5 en zo verder. Ja, of ik nou 25 jaar zie dat bij een discontovoet van 2,5, dat €100, €54 euro wordt. Dus dat is best een behoorlijke impact. Een discontovoet zelf die heeft dat ook al, maar dit is dus een extra mogelijkheid om met die discontovoet risico's in te rekenen. En dan het volgende. Nou, hoe gaan we nou in deze fase het beste om met die behoefte om om te gaan met die onzekerheden. Het idee is om dat nu consequent te doen met een discontovoet en een opslag. Ja, ik zie dat ik ... Ik ben nog wel even een klein beetje wat dieper ingegaan op de materie, omdat ik toch dat verschil goed wil duiden tussen een gewone risicoanalyse en een discontovoet met die Monte Carlo simulatie. Die discontovoet die is dus eigenlijk een heel goed instrument om in deze fase, dus met die reserveringen en met de globaliteit van de businesscases die discontovoet toe te passen. En dus in de volgende sheet zie je dus ook met een mogelijkheid voor de volgende fase. Dus de volgende fase, dat zijn dus eigenlijk de voorbereidings- en de realisatietrajecten van de businesscases. Dus dat is de fase en de periode hierna, die ... Waarbij je eigenlijk aanvullend één of volgende stappen ook nog kan doen. Dus die discontovoet die kan je dus ook weer gaan bekijken. Je kan eventueel ook een echte gerichte risicosessie doen met zo'n Monte Carlo simulatie. Dus die Monte Carlo simulatie die komt daar dan ook weer in terug. En die zit ook in ons systeem van Naris, en dat is ook eigenlijk al onderdeel van de nota risicomangement van de heer Hagoort. Daar staat hij ook in genoemd als middel om dat te doen. Dus dat is eigenlijk een beetje de boodschap van nu. Dus in globaliteit, in deze fase gebruiken wij nog geen Monte Carlo simulatie. Maar in de fases hierna is die mogelijk er zeker, als de businesscase daar een meerwaarde van ondervindt om dat te doen. Maar die mogelijkheid die is er zeker.

De voorzitter: Oké.

De heer Robbemond: Dat was mijn presentatie.

De voorzitter: Heel goed, dank je wel. Ik zag iets op de chat voorbij komen ook ... Ik zal de presentatie even uitzetten. Ja, een opmerking van de heer 't Lam. Ik denk dat dat dus inderdaad nu even in detail op de Monte Carlo simulatie, maar misschien ook goed

om over de businesscases en maatschappelijke businesscases zelf te hebben, omdat dat natuurlijk ook, de waardering daarvan, ja, dat daar veel subjectiviteit in zit, kort gezegd. Dan wil ik ... Dat lijkt mij een goed voorstel. Ik denk dat dat ook wel, ik was ook bij die commissiebespreking, dat dat ook wel de vraag was om daar wat verder over na te denken. Maar ik denk dat we daar ook in de agendasetting zo even op door kunnen gaan. Misschien kan de heer Besseling nog wel kort reageren op de vraag van de heer 't Lam, op die opmerking.

De heer Besseling: Ja. Dank u, voorzitter. Ik lees in de opmerking van de heer 't Lam eigenlijk een vraag aan de auditcommissie, dus aan uzelf, waar hebben wij nu behoefte aan bij op te stellen businesscases? Nou ja, we hebben eigenlijk in deze presentatie geprobeerd ...

De voorzitter: Meer technisch.

De heer Besseling: Ja. Aan te geven waar heeft risicoanalyse nu een rol, en hoe kijk je naar discontovoet, en dat soort zaken. Zoals ik net al zei, ik verwacht dat u eind maart een vrij uitgebreid raadsvoorstel krijgt op die zeven thema's, met voorstel tot te reserveren bedragen. En op die zeven thema's zoveel mogelijk vanuit een maatschappelijke businesscase meer de diepte ingaand op die verschillende onderwerpen. Wij hebben wat, nou ja, hier wat geduid welke aspecten zitten er in ieder geval in die businesscases om ze zo vergelijkbaar mogelijk te maken. Dat is eigenlijk voor nu de belangrijkste constatering, denk ik.

De voorzitter: Ik snap het. Even kijken, de heer Polat.

De heer Polat: Dank, voorzitter. En dank, mijnheer Robbemond, voor de presentatie. Nou, in feite heeft mijnheer Besseling mijn vraag beantwoord.

De voorzitter: Oké.

De heer Polat: Want ik wilde graag weten, toch wel voor de zekerheid, even toch wel vragen. Maar ik wil toch weten of die zeven thema's uniform in één format aan ons worden gepresenteerd. Want daar hechten we wel heel veel waarde aan, dat wij alle businesscases op eenzelfde manier kunnen inzien en ook daarop kunnen beoordelen.

De heer Besseling: Misschien een korte reactie, voorzitter.

De voorzitter: Ja hoor, graag.

De heer Besseling: Dat is in ieder geval het proces wat we ambtelijk lopen. Want de thema's zijn natuurlijk behoorlijk divers, en ook wij willen met de directe en college daar een zo gestructureerd mogelijk gesprek over voeren. Dus ik verwacht het wel. Wat u ook ontvangt, en dat is zeker niet minder belangrijk, is een raadsvoorstel waarin alle zeven thema's wel als pakket met elkaar verbonden worden. Want natuurlijk is het goed om ze individueel te bekijken. Maar er is niet voor niks, heeft u ook de keuze gemaakt voor deze zeven. Ze vullen elkaar ook wel aan op verschillende onderwerpen. Zowel op

doelstellingen als op, nou, met name op z'n doelstellingen vanuit de agenda Dordt 2030. Dus ik verwacht het wel.

De voorzitter: Oké. Frans-Bauke.

De heer Van der Meer: Dank je wel, voorzitter. Bedankt voor de presentatie, mijnheer Robbemond. En die geeft mij inderdaad wel een opstapje voor dingen die volgens mij bij die businesscases erg belangrijk zijn. Ik heb groot vertrouwen in Monte Carlo methodes en dat soort dingen. Maar die staat en valt, zoals u zelf ook aangaf, natuurlijk met wat je erin stopt aan, welke risico's neem je mee, welke kansschattingen koppel je daaraan, welke mogelijke kosten of nadelige effecten koppel je daaraan? Dus ik denk dat het heel erg belangrijk is, voor ons ook om de businesscases te beoordelen, dat heel goed wordt duidelijk gemaakt welke risico's u ziet. Waarom dat de risico's zijn, waarom andere dingen niet, bij wijze van spreken? Wat grote en kleine kansen zijn, en dat soort dingen meer. Dat is één. En twee, het gaat om maatschappelijke businesscases. Dus het gaat niet alleen om de financiële opbrengsten en kosten en risico's en dat soort dingen, maar ook over wat het maatschappelijk opbrengt. En wij hadden daar kort geleden rondom de Dordtse Mijl ook een discussie over. Voor mij is heel erg essentieel, want dat heel helder is, welke maatschappelijke effecten beoog je daar dan mee, en hoe maak je daar een taxatie van, een schatting van de waarde van die maatschappelijke opbrengsten? Wat gebeurt er in maatschappelijke kosten en baten analyses en vergelijkbare technieken. Maar uiteindelijk, is mijn stelling, is het een politieke keuze hoe je bepaalde maatschappelijke effecten waardeert. En ik denk dat het dus van belang is dat die businesscases ook zo gepresenteerd worden, dat die politieke discussie over de gewenste effecten daarvan, goed gevoerd kan worden. Dat zijn mijn beide punten die ik heel graag mee wil geven.

De voorzitter: Goede inbreng, denk ik. De heer Oostenrijk.

De heer Oostenrijk: Ja, voorzitter, allereerst dank voor de presentatie. Alleen ik zit met een rare gewetensvraag. Deze kennisoverdracht die krijgen wij nu tot ons. Maar de, laten we zeggen, de financieel inhoudelijke besluitvorming vindt plaats in bestuur en middelen. Hoe moet ik dat nu zien? Omdat wij geen rechtstreekse lijn hebben met bestuur en middelen. Sterker nog, de bezetting van bestuur en middelen is behoorlijk anders als hier in de auditcommissie. Moet ik dan de conclusie trekken dat bestuur en middelen dus deze informatie niet tot zich krijgt, terwijl ze er wel politieke besluitvorming over moet nemen?

De voorzitter: Ik denk ... Ik zie dat probleem eerlijk gezegd niet.

De heer Oostenrijk: Nou ja, uh.

De voorzitter: Omdat ... Kijk, dit is gewoon een technische uitleg hoe zo'n Monte Carlo simulatie werkt. Voor die businesscases zelf heb je dat niet per se nodig om die politiek te beoordelen. En dat ... Daar ... Maar goed, ik zit ook in bestuur en middelen, dus er zijn wel mensen die daar ook inzitten. En ik denk niet dat zeg maar deze presentatie essentieel is, dat hoop ik tenminste, voor het begrijpen van die cases.

De heer Robbemond: Dat klopt.

De voorzitter: Maar goed, ik weet niet of anderen daar nog op deze vraag willen reageren? Even kijken hoor, de heer 't Lam.

De heer 't Lam: Even alle knopjes goed zetten. Dank voor de presentatie. En ik maakte misschien in de chat een wat kritische opmerking, dat was nou weer niet direct de bedoeling. Maar ik had het in bestuur en middelen, waar ik ook in zit, begrepen dat het vooral een commissie was die wat input zou geven. En daarnaast is het natuurlijk prima dat we uitleg krijgen van hoe zo'n berekening in elkaar zit en wat er allemaal wordt meegenomen. Maar ik was een beetje bang dat we in tijdnood kwamen en dat we niet onze inbreng konden hebben. En voorgangers van mij hebben al wat gezegd van wat ik heb voorbereid, dus ik hoef niet alles te herhalen. Ik ben blij dat de businesscases in principe op dezelfde manier worden ingericht en dat ze in een vergelijkbare situatie aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Ik heb in bestuur en middelen de vorige keer al aangegeven dat ik vind dat dat op een wijze moet dat dat in een openbaar stuk kan. Dat bevordert de transparantie, zodat we er niet in beslotenheid over gaan zitten praten. Mijnheer Van der Meer heeft het gehad over de maatschappelijke baten. En hij gaf aan dat het vooral een politieke keuze is, dat ben ik helemaal met hem eens. En ik vraag me ook af of dat je de maatschappelijke baten, zoals we bij de Dordtse Mijl gedaan hebben, in een voorbeeld, helemaal in die berekening moet meenemen. Alles wat je er in stopt van te voren kan je niet controleren, en achteraf kan je het ook niet controleren. Je kan dat wel denk ik in een beschrijving aangeven wat dat maatschappelijk oplevert. Maar bij die Dordtse Mijl deden we dat dan over een termijn van 100 jaar, net of er niets veranderd in de komende 100 jaar. Dus ik noteerde daar het woord luchtfietserij. Dan heb ik in de presentatie een regel voorbij zien komen op een sheet dat sprake is van structureel stijgende inkomsten en dalende uitgaven. Dat is natuurlijk mooi als je dat realiseert met projecten. Maar vervolgens doet de vraag zich voor, als je bij een businesscase ... Als zich dat bij een businesscase voordoet, ga je dan die voordelen die ontstaan ga je die weer terug stoppen in een nieuwe pot Eneco-gelden, zodat daar later weer nieuwe projecten mee kunt realiseren? Of ga je die opbrengsten in de begroting stoppen? Het lijkt me handig dat dat bij iedere businesscase even aangegeven wordt als er sprake van is, want ik denk dat dat ook een politieke beslissing is. En ik had, maar ik loop nog niet zo lang mee in dit wereldje, ik had begrepen dat we de Eneco-gelden niet zouden gebruiken om begrotingen sluitend te maken. Dus vanuit die redenering zeg ik, als het weer geld oplevert, stop dat opnieuw in een pot en doe daar nieuwe dingen voor. Dan hebben we denk ik bij de sportboulevard geleerd dat het belangrijk is dat je de lasten en de baten goed inschat, en ook alles meeneemt. En ik heb het er vanavond al eerder over gehad. Als het om onderhoud gaat, ook over de hele looptijd van het project. Want anders krijg je net als bij de sportboulevard dat we na 10 jaar de hele stad via de belastingen voor een deel van een project moeten laten meebetalen. Ik denk dat ik de belangrijkste dingen heb genoemd die ik wilde inbrengen. Dank u wel.

De voorzitter: Oké. Dan gaan we door naar ... Nee, dat waren de vragen denk ik. Of niet? Andre Besseling heeft nog een opmerking.

De heer Besseling: Ja, voorzitter, het is wat een afsluitende opmerking denk ik ook met name op de laatste paar punten die de heer 't Lam inbrengt. Dus wellicht zijn er nog andere vragen, die zouden dan voorrang moeten hebben denk ik.

De voorzitter: Nee, volgens mij niet. Ik heb niks. Misschien ... Ja, in de chat zaten ook veel andere dingen, maar ...

De heer Besseling: Oké. Nee, samenvattend, zeker op de laatste inbreng van de heer 't Lam, denk ik dat het helder is, openbare informatie zoveel mogelijk ... Een aantal mensen hebben aangegeven, zo vergelijkbaar mogelijk. Dat is ook helder. En ook is een paar gedeeld, en dat deel ik ten volle, uiteindelijk heeft het ook met politieke wil en commitment te maken op de onderwerpen die naar voren gebracht worden. En in die zin bepaald soms de omvang van de reservering ook weer de ambitie. Dus volgens mij is het goed om, nou, dat soort zaken ook helder te hebben in uw afwegingen op basis van de stukken die naar u toekomen. Misschien de laatste opmerking die de heer 't Lam maakt, nog even kort iets over zeggen. Er is inderdaad gezegd vanuit de doelstellingen agenda Dordt 2030, het is niet de bedoeling dat we met de middelen uit de Eneco-verkoop onze lopende exploitatiebegroting tekorten gaan aanvullen. Voorbeelden die daar gegeven werden in gesprekken, waren bijvoorbeeld met name op het sociaal domein. Tekorten rondom jeugdzorg of wellicht bijstand; dat soort zaken. Dat zijn in feite structurele uitgaven die je anders zou moeten dekken dan met incidenteel Eneco-geld. Voor de hele lange termijn is het natuurlijk wel zo dat de stelling is dat wij als stad wat zouden moeten groeien om de voorzieningen die we nu allemaal in onze stad hebben ook op termijn betaalbaar te houden. Zowel rondom cultuur of rondom sport. Dus voor een aantal onderwerpen, als wij verwachten dat er structurele inkomsten, met name vanuit de algemene uitkering, zullen stijgen, is wel het idee dat we die op termijn nodig hebben om uiteindelijk de voorzieningen die we hebben in stand te houden. Dat is wat anders dan mogelijk een soort revolverend fonds waarin je investeringen doet, een soort leningen die wellicht terugkomen, die je weer opnieuw kan inzetten. Nou, dat soort zaken zullen we allemaal zo inzichtelijk mogelijk maken met de verschillende thema's en businesscases die uw kant op komen.

De voorzitter: De heer 't Lam, wilt u nog wat zeggen? Of ...

De heer 't Lam: De uitleg van mijnheer Besseling is helder. Ik heb ook niet bedoeld dat als we extra belastinginkomsten krijgen of meer algemene uitkering, dat we dat allemaal in de Eneco-pot terug moeten storten. We moeten daar in eerste instantie natuurlijk de kosten van een project van betalen. Want als je woningen bouwt, krijg je straten, plantsoenen, enzovoort. Dus je hebt ook onderhoud. Maar als het daarbuiten geld oplevert, kan je een afweging maken wat je met dat resterende deel doet.

De heer Besseling: Zo is het.

De voorzitter: Oké. Maar wel een goed punt, denk ik. Ik had er zelf nog niet zo naar gekeken. Oké, dank u wel allemaal.

Agendadeel

6. Vergaderingen Auditcommissie eerste helft 2021

De voorzitter: Dan gaan we door naar het volgende punt, denk ik, de agenda voor de volgende vergadering en ook zeg maar voor de komende vergaderingen. En daar is een mooi overzichtje van bijgevoegd, die had ik ook even opgezocht hier. Heb je ... Even kijken hoor, ik heb hem weer afgesloten. Heb jij hem, dat overzichtje van die vergaderingen voor ... Nee, of op papier misschien? In ieder geval was de conclusie dat de volgende vergadering vrij vol was en het laatste punt eventueel doorschuift naar een volgende vergadering.

De griffier: Ja. Nou, als ik daar wat over mag zeggen?

De voorzitter: Ja, hoor.

De griffier: Voor 10 februari dan hebben we ... Normaal bij een digitale vergadering is twee of drie onderwerpen dat is al vrij vol, dat merken we ook aan deze avond. Dus bij die bovenwijkse voorzieningen grondzaken, dat is ook een presentatie. Daar zullen ook wat vragen op zijn, enzovoorts. Dus ik dacht om daar nog een presentatie bij te doen over informatieveiligheid. Dus dat was al aangeboden destijds bij die Inzia rapportage, van nou, daar kunnen we een presentatie over geven als jullie dat willen. Maar daar zit natuurlijk ... Ja, dat kan natuurlijk net zo goed op een later moment. Dus dat was even mijn voorstel voor ... De eerstvolgende is al vrij dichtbij overigens, 10 februari.

De voorzitter: Ja.

De griffier: Dat heeft ook te maken met dat er nog bij kwam de aanbesteding voor de accountant, daar worden ook wat keuzes gevraagd. Het leek me ook goed om dat op korte termijn te bespreken.

De voorzitter: Oké. Heldere toelichting denk ik. En ook een prima voorstel dan. En dan hoop ik ook dat we volgende keer gewoon voor 22:00 uur klaar kunnen zijn. En dan sluit ik denk ik ... Ik weet niet. Er is nog een rondvraag. Zijn er nog, ja, opmerkingen? Digitale vergadering. Het is niet 16 juni maar op 9 juni, dat is blijkbaar ergens ...

De griffier: [microfoon staat uit]

De voorzitter: Oh, oké.

Tenslotte

7. Rondvraag

De voorzitter: Oké, dan is er als laatste de rondvraag. Irene hoort ons niet. Andre.

De heer Besseling: Ja, maar misschien even de checkvraag, zoals de agenda er op 10 februari uitziet. Het ambtelijke voorstel is dus om inderdaad de aanbesteding van de accountant even met elkaar op te pakken.

De voorzitter: Prima.

De heer Besseling: En BOVO en actief-, dan wel passief grondbeleid te agenderen. Dat zijn in ieder geval twee onderwerpen die, denken wij, actueel zijn en nuttig om in ieder geval de tiende op te pakken.

De voorzitter: Oké. En de heer 't Lam.

De griffier: Ja, plus de nota risicomangement en weerstandsvermogen.

De voorzitter: Ja.

De heer Besseling: Zo is het.

De voorzitter: De heer 't Lam.

De heer 't Lam: Ja, voorzitter, ik vraag me af waarom we niet in februari doen de motie smart begroten die we bij de kadernota hebben vastgesteld. En daaromheen zijn nog een aantal stukken inmiddels beschikbaar gekomen. Want die afspraak is dat dat voor de kadernota 2021 helderheid over moet komen.

De voorzitter: Ja.

De heer 't Lam: En als we dat pas in april doen, dan zitten we dus heel dicht op die kadernota. Dus ik dacht, waarom doen we niet in februari alles wat met smart begroten te maken heeft en de aanbesteding van de accountant. Dat lijkt mee en procesvoorstel, dus dat vergt niet zoveel tijd. En dan doen we de rest in april. Maar als de vergadering het anders wil, dan leg ik me daar uiteraard bij neer.

De voorzitter: De heer Oostenrijk.

De heer Oostenrijk: Ja, voorzitter.

De voorzitter: De heer Oostenrijk?

De heer Oostenrijk: Ja, we spreken in deze tijd over overvolle agenda's. En ik bespeur op afstand dat bestuur en middelen vaak geen raad weet om zo'n avond te vullen. Dus ik vraag me in goede af, net zo goed als dat er ook wel eens een keer overgeheveld wordt, zaken die in grote projecten naar fysiek worden overgeheveld. Waarom kan er toch niet een overheveling plaatsvinden naar een andere commissie die met zijn tijd geen raad weet. Ik zeg het even heel scherp.

De voorzitter: Nee, nee, nee, dat is gewoon een feit, dat klopt. Ik denk ... Even denken hoor ... Dat is ... Oké, ik denk dat het goed is dat we voor nu even de agenda gewoon wel vaststellen. Want ook met het smart begroten, daar is best wel wat voorbereiding voor nodig heb ik begrepen. Ondanks dat ik het zelf ook het liefst persoonlijk zo snel mogelijk doe. Ik denk dat we voor nu deze agenda even vaststellen, hij zit gewoon vol. En dan, wat de heer Oostenrijk zegt, ik denk dat de griffie dat ook wel mee kan nemen.

De griffier: Dat klopt, er ligt voor de aankomende commissievergadering, dus op 3 februari, van bestuur en middelen, ook het voorstel specifiek op dit punt, om te kijken van, willen we dat in bestuur en middelen behandelen of in de auditcommissie.

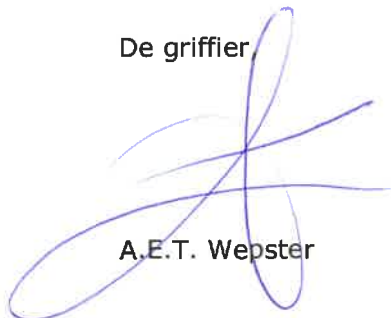
De voorzitter: ja, ik denk dat het in de commissie beter is hoor, want dit is toch wel echt heel snel politiek, is mijn gevoel. Dus, goed punt de heer Oostenrijk, dank u wel. Ja, dat is ook zo. Even kijken, dus ik denk dat we nu de rondvraag gehad hebben. Ook wel goede inbreng zo van iedereen.

8. Sluiting

De voorzitter: Dank u wel voor alles, ook voor de mooie presentaties en alles wat gewisseld is. En dan zien we elkaar over een paar weken in februari. Dank u wel. Dan sluit ik bij dezen de vergadering.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 16 februari 2021.

De griffier

A.E.T. Wepster

De voorzitter,

A.W. Kolff